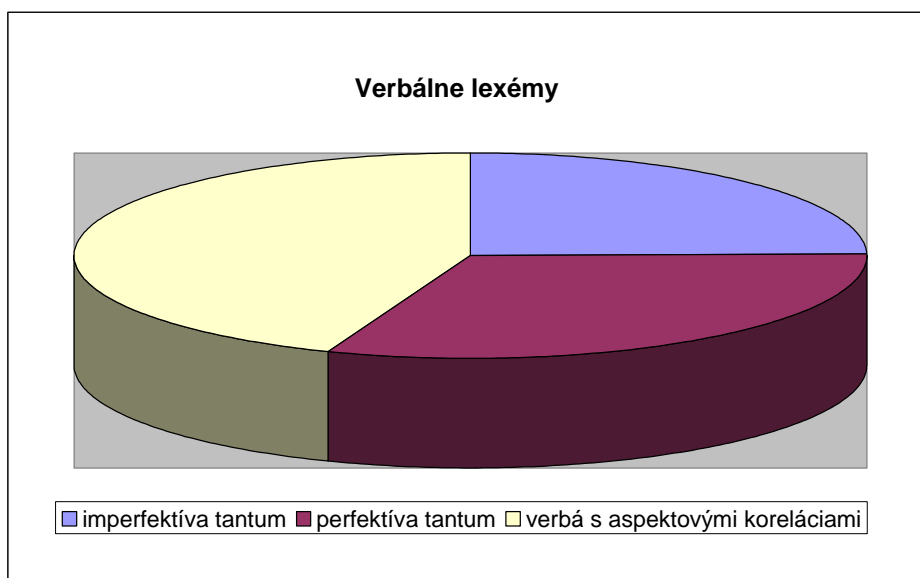

Štatistické spracovanie verbálneho aspektu

Miloslava Sokolová – Ján Genči

K slovesnému vidu (aspektu) ako teoretickému problému existuje množstvo literatúry (porovn. okolo 6000 bibliografických jednotiek registrovaných v kartotékach regensburských aspektológov, porovn. Trost, 1995; Nübler, 1992; Janka 1999), čo dokazuje, že ide o mimoriadne komplikovaný jazykový jav. Keďže identifikácia vidových foriem verb je možná aj pomocou morfémovej štruktúry slovíes (Sokolová, 2002), v tomto príspevku chceme prostredníctvom údajov o morfematickej štruktúre slovíes zo *Slovníka koreňových morfém slovenčiny* (2005; ďalej SKMS) rozšíriť poznatky o verbálnom aspekte z tohto pohľadu (Kopečný, 1962, Sekaninová, 1980, Uher, 1987). V štúdiu prinášame štatistické údaje o 9890 verbálnych lexémach zo slovníka, a to o verbách bez aspektových korelácií (5552) a verbách s aspektovými koreláciami (4338).

1. Verbá bez aspektových korelácií

Verbá bez aspektových korelácií tvoria viac než polovicu všetkých prípadov (56,1 %) a sú imperfektíva tantum (2432) alebo perfektíva tantum (3064). Osobitne sa venujeme 56 konkurenčným formám rovnakého verbálneho aspektu (1.3).

1.1 Imperfektíva tantum

Imperfektíva tantum (43,8 % z verb bez aspektových korelácií) sú tie verbá, ktoré majú morfémovú štruktúru: radix + koncovka (822), radix + aspoň jeden sufix

(okrem sufixu *-núť/-nut'*) + koncovka (1223); radix + radix + koncovka (33); prefix + radix + sufix *-ávať* (124).

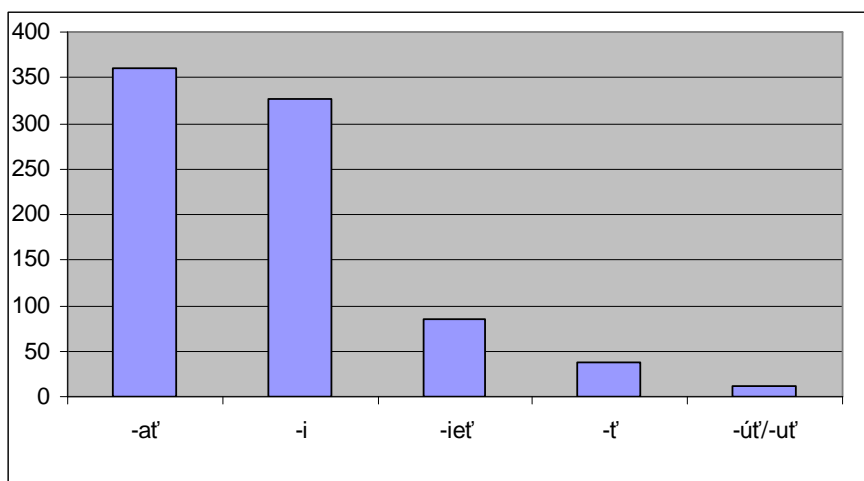
Ako menšina z daného typu je: 92 imperfektív s predĺženým radixom z typu prefix + radix + koncovka; 126 verb z typu prefix + radix + *-ovať*; len 7 verb so sufixom *-núť* a 5 desubstantív s prefixom aj sufixom, napr. *nádenničiť*.

1.1.1 Ak má sloveso štruktúru <radix + koncovka> (822), napr. **babr-a:t'**, **bac-a:t'**, **bad-a:t'**, **bád-a:t'**, **baf-a:t'**, **bách-a:t'**, a nepatrí medzi výnimky (*bozkať, dať, hodiť, chopiť sa, chytiť, kúpiť, lapiť, nechať, pustiť, raniť, rieciť, skočiť, sľúbiť, minúť, stať sa, streliť, vrátiť, skúsiť, určiť, získať, uhranúť, predsavziať si*), **je nedokonavé (imperfektívne)**.

V SKMS sú ako výnimky tieto jednoduché perfektíva: *skočiť, uhranúť, predsavziať si* a perintegrované a pôvodne prefixálne typy [za]šantročiť, [za]chloštiť, [vy]paratiť, [pre]kvapiť, [o]škúliť, [za]vadiť, [po]vážiť.

Tabuľka 1. Rozloženie jednoduchých imperfektív tantum podľa tematických submorf

-ať: 360	-iť: 327	-ieť: 86	-ť: 37	-úť/-uť: 12
babr-a:t'	bav-i:t'	chc-ie:t'	sa-t'	plan-ú:t'
ťah-a:t'	baž-i:t'	h'ad-ie:t'	ža-t'	uhran-ú:t'
mlč-a:t'	veleb-i:t'	bd-ie:t'	riec-t'	klen-ú:t'

Graf k tab 1.

Z počtu 822 sú najčastejšími koncovkami *-ať* (360), *-iť* (327) a *-ieť* (86), ostatné formy sú frekventované menej (51), čo zodpovedá rozloženiu časovacích vzorov v slovenčine.

1.1.2 Verbá so štruktúrou <radix + sufix (okrem sufixu *-núť/-nut'*) + koncovka> sú imperfektívne (1223); napr. **pís-av-a:t'**, **nos-iev-a:t'**, **prac-ov-a:t'**, **vy-k-a:t'**; táto štruktúra signalizuje imperfektíva tantum alebo biaspektuálne verbá.

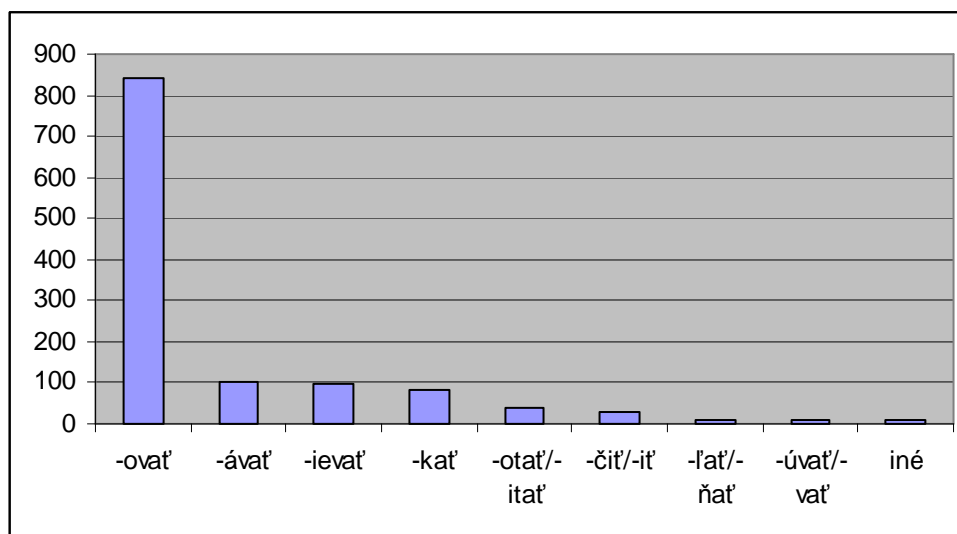
Najfrekventovanejšie sú typy so sufexmi *-ovat'* (844), *-ávať* (100), *-ievať* (96), *-kať* (85), *-otat'* (31), ostatné sufexy sú zastúpené málo, porovn. *-úvať*, *-vať*, *-ácať*, *-áňať*.¹²

Tabuľka 2. Frekvencia imperfektív tantum podľa sufexov

-ovat': 844	-ávať: 100	-ievať: 96	-úvať/-vať: 9	-kať: 85
dab-ov-a:t' pochyb-ov-a:t' prakt-iz:ov-a:t'	jed-áv-a:t' večer-iav-a:t' chýb-av-a:t'	rob-iev-a:t' váb-iev-a:t' riad-iev-a:t'	obed-úv-a:t' lie-v-a:t' bý-v-a:t'	ty-k-a:t' bež-k-a:t'
-otat'/-itat': 40	-ľat'/-ňať: 12	-čiť'/-iť: 29	iné: 8	
jag-ot-a:t' slin-t-a:t' cup-it-a:t'	drg-ál'-a:t' drg-áň-a:t' chich-úň-a:t'	part-iz:án-č-i:t' hub-ár-č-i:t' slov-ič:k-ár-i:t'	drob-č-i:t' dlap-č-i:t' doj-č-i:t'	žobr-on-i:t' ži-v-or-i:t' reč-n-i:t' trm-ác-a:t'

Slovesá tohto typu sú nedokonavé (**bal-íč-k-ov-a:t'**) alebo pri internacionalizmoch obojvidové (**prakt-iz:ov-a:t'**), len výnimočne je s touto štruktúrou perfektívum tantum (**adopt-ov-a:t'**).

1.1.3 Ak má sloveso štruktúru <radix + radix + koncovka>, je nedokonavé (33), a to v prípade kompozít aj derivátov (porovn. **spol-u-podnik-a:t'**). Výnimočne je sufex aj po prvom radixe (**d'al-ek-o-pis-ov-a:t'**) alebo je prefix pred druhým radixom (**spol-u-ú-čin-k-ov-a:t'**, **spol-u-na-ží-v-a:t'**, **spol-u-u-tvár-a:t'**).

Graf k Tab. 2

¹² Frekventatíva nepokladáme za aspektovú formu ani ich sufexy za modifikačnú morfému.

Tabuľka 3. Viacradixové imperfektíva tantum

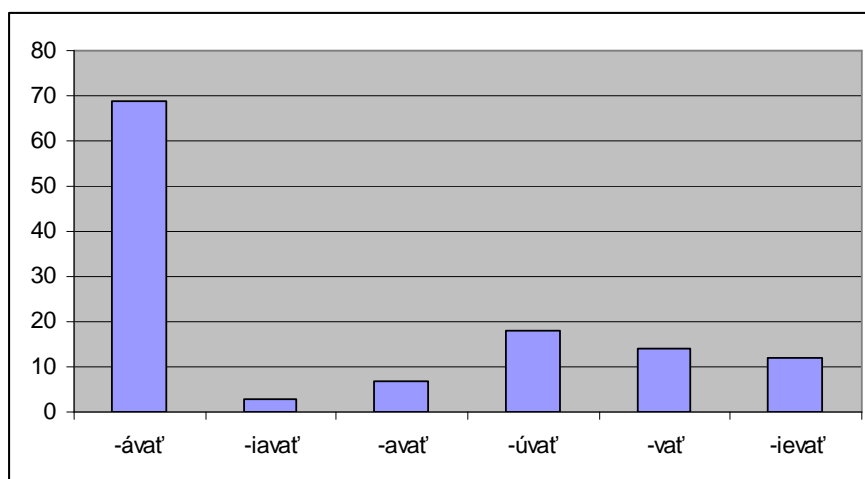
kompozitá: 18	deriváty: 15
spol-u-podnik-a:t', spol-u-u-tvár-a:t', spol-u-na-ží-v-a:t', spol-u-prac-ov-a:t', spol-u-financ-ov-a:t', spol-u-rozhod-ov-a:t', spol-u-ú-čin-k-ov-a:t', spol-u-organ-iz:ov-a:t', spol-u-pôsob-i:t', spol-u-cít-i:t', cudz-o-pas-i:t', cudz-o-lož-i:t', blah-o-slav-i:t', blah-o-pria-t', blah-o-reč-i:t', zl-o-reč-i:t', chvál-o-reč-i:t', proti-reč-i:t'	bi-cykl-ov-a:t', d'al-ek-o-pis-ov-a:t', dem-o-krat-iz:ov-a:t', etym-o-log-iz:ov-a:t', ev-anjel-iz:ov-a:t', fil-o-zof-ov-a:t', for-ček-ov-a:t', fur-man-i:t', fur-man-č-i:t', hier-arch-iz:ov-a:t', kol-o-bež-k-ov-a:t' part-i-cip-ov-a:t', psych-o-log-iz:ov-a:t' sten-o-graf-ov-a:t', vík-end-ov-a:t'

1.1.4. Slovesá so štruktúrou <prefix + radix + -áv-/-úv-/-v-/-iev- + koncovka> sú nedokonavé (129): po-**beh**-áv-a:t', po-**beh**-úv-a:t', ob-**chyt**-k-áv-a:t', s-**týk**-av-a:t', o-**šúch**-av-a:t'. Najfrekventovanejšie sú typy so sufixmi -áv-/-iav-/-av- (80), ostatné sú menej frekventované: -úv- (18), -v- (14), -iev- (12). Výnimočne majú iné sufixy desubstantíva: zá-**hrad**-k-ár-č-i:t', zá-**hrad**-níč-i:t', ná-**den**-níč-i:t', prie-**kup**-níč-i:t', prí-**ži**-v-níč-i:t', z-**bo**:j-níč-i:t'.

Tabuľka 4. Prefixálno-sufixálne imperfektíva tantum podľa sufixov

-ávať: 69 + -iavať: 3 + -avať: 7 = 79		-úvať: 18	-vať 14	-ievať: 12
po- beh -áv-a:t'	roz- von -iav-a:t'	po- beh -úv-a:t'	pre- bý -v-a:t'	po- bel -iev-a:t'
po- chec -t-áv-a:t'	po- driem -k:av-a:t'	vy- ceng -úv-a:t'	po- čú -v-a:t'	vy- čn -iev-a:t'
o- hmat -k:áv-a:t'	od- riek -av-a:t'	vy- sed -úv-a:t'	za- hni -v-a:t'	po- faj -č-iev-a:t'

1.1.5 Verbá so sufixom -n-ú:t' alebo verbá so štruktúrou prefix + radix + (sufix) koncovka sú zvyčajne dokonavé (perfektívne), len menšina z nich je imperfektívna (7).

Graf k tab 4.

1.1.5.1 Imperfektívami je výnimočne sedem sloví so sufixom -núť: **krad**-n-ú:t', **kvit**-n-ú:t', **mrz**-n-ú:t', **vlád**-n-u:t', **zlat**-n-ú:t', **lis**-n-ú:t' sa, **vi**-n-ú:t', porovn. Sokolová, 2002.

1.1.5.2 Imperfektívami (92) sú slovesá so štruktúrou <prefix + radix + koncovka> vtedy, keď sa ich radix mení (najčastejšie predlžuje alebo inak alternuje a má koncovku *-at'*):

na-**bád**-a:t', po-**bieh**-a:t', na-**dáj**-a:t', o-**drh**-a:t', po-**dieľ**-a:t', na-**háň**-a:t', na-**drž**-a:t', u-**háň**-a:t', pre-**hrň**-a:t', vy-**hráž**-a:t', roz-**jím**-a:t', pre-**káž**-a:t', na-**liet**-a:t', na-**máč**-a:t', na-**máh**-a:t', z-**mier**-a:t', vy-**ním**-a:t', pri-**nález**-a:t', po-**pín**-a:t', od-**počív**-a:t', s-**práv**-a:t', po-**prch**-a:t', na-**ráb**-a:t', za-**stráj**-a:t', do-**tier**-a:t', pre-**tvár**-a:t', pre-**vádz**-a:t', roz-**váž**-a:t', z-**vliek**-a:t', pre-**vláč**-a:t', po-**vráv**-a:t', o-**ziab**-a:t', na-**zýv**-a:t', vy-**zváň**-a:t', po-**žier**-a:t', po-**chádz**-a:t', ob-**kiadz**-a:t', z-**miet**-a:t', z-**mrák**-a:t', pre-**mrv**-a:t', pre-**náš**-a:t', za-**pách**-a:t', pre-**sádz**-a:t', o-**srk**-a:t', po-**tác**-a:t', po-**tlk**-a:t', pre-**trč**-a:t'

Radix imperfektívnych verb sa teda nezhoduje s typom 1.1.1, napr. *horiet'*, ale *zhárat'*; *mysliet'*, ale *zmýšľat'*. Okrem toho imperfektívami sú verbá s dlhým prefixom, napr. sú-**vis**-ie:t', sú-**cit**-i:t', sú-**hlas**-i:t', sú-**lož**-i:t', zá-**vis**-ie:t'; resp. verbá utvorené od prefigovaných substantív (v-**d'áč**-i:t', vz-**dych**-a:t', pred-**poved**-a:t', od-**poved**-a:t', pred-**sed**-a:t', su-**sed**-i:t'. z-**broj**-i:t').

1.1.5.3 Ak má sloveso štruktúru <prefix + radix + *-ovat'*>, je nedokonavé alebo obojvidové (126 typov ako menšina z typu) vtedy, keď je prevzaté (65) a obsahuje prevzaté prefixy *a-/ab-/abs-*, *ante-*, *de-/dez-*, *e-*, *ex-*, *i-/im-/in-*, *kon-/ko-*, *per-*, *prez-*, *para-*, *pro-*, *re-*, *sub-*, *trans-*: re-**akt**-iv:ov-a:t', re-**am**-at:er-iz:ov-a:t'. V rámci 61 domácich verb sú to aj desubstantíva (*dôverovať*, *obsahovať*, *skladovať*, *schôdzkovať*, *odporovať*, *zálohovať*, *polohovať*, *predsedovať*), okrem toho prefixálno-sufixálno-reflexívne typy (*dožadovať sa*, *pochvalovať si*, *dohadovať sa*), a to aj s dlhým prefixom: prí-**zvuk**-ov-a:t', ú-**čin**-k-ov-a:t'.

Tabuľka 5. Prefixálno-sufixálne typy so sufixom *-ovat'*

prevzaté imperfektíva a obojvidové: 65			domáce imperfektíva: 67	
a- nekt -ov-a:t'	i- nov -ov-a:t'	para- fráz -ov-a:t'	do- žad -ov-a:t' <i>sa</i>	pre- pal' -ov-a:t'
ab- sorb -ov-a:t'	im- port -ov-a:t'	pro- skrib -ov-a:t'	na- drž -ov-a:t'	pro- rok -ov-a:t'
abs- ent -ov-a:t'	in- duk -ov-a:t'	re- tuš -ov-a:t'	nad- sluh -ov-a:t'	roz- važ -ov-a:t'
ante- dat -ov-a:t'	kon- celebr -ov-a:t'	re- cykl -ov-a:t'	o- strel' -ov-a:t'	s- chôdz -k-ov-a:t',
de- gust -ov-a:t'	ko- exist -ov-a:t'	sub- skrib -ov-a:t'	od- por -ov-a:t'	s- klad -ov-a:t'
e- vaku -ov-a:t'	per- trakt -ov-a:t'	trans- plant -ov-a:t'	od- strek -ov-a:t'	s- pyt -ov-a:t' <i>sa, si</i>
ex- port -ov-a:t'	prez- ent -ov-a:t'		po- loh -ov-a:t'	vy- vyš -ov-a:t' <i>sa</i>

1.2 Perfektíva tantum

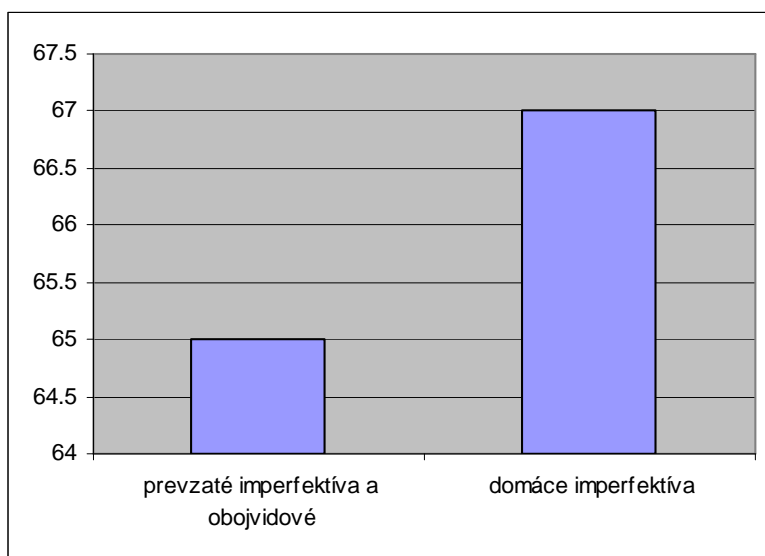
Perfektíva tantum (55,2 % z verb bez aspektových korelácií) sú slovesá s morfémovou štruktúrou:

<radix > + sufix *-núť/-nut'* (225); prefix + <prefix + radix + koncovka> (294); prefix + <prefix + radix + sufix> (210); prefix + <radix bez zmeny + koncovka> (1021); prefixálne so sufixom *-núť* (270). Ako väčšina z ďalších typov sú to štruktúry: prefix + <predĺžený radix + koncovka>

(493); prefix + <radix + sufix -ovat> (303); 242 s iným sufixom + 6 prefixálnych kompozít.

1.2.1 Slovesá so štruktúrou radix + -núť/-núť sú takmer vždy perfektíva, napr. **pad-n-ú:ť**, **kuk-n-ú:ť**, **kvap-n-ú:ť**, **čiar-k-n-u:ť**, **fu-k-n-ú:ť**, **fú-k-n-u:ť**, **hú-k-n-u:ť**, **mrau-k-n-ú:ť**, **mňau-k-n-ú:ť**, porovn. pomer perfektív a imperfektív 225 : 7.

1.2.2 Ak má sloveso štruktúru prefix + prefix + radix + koncovka (294), je **vždy dokonavé**: po-vy-**bieh-a:ť**. Najčastejšie majú koncovku -at' (254 distributív), ostatné formy sú menej frekventované (40).

Graf k Tab 5.

Tabuľka 6. Prefixálne perfektíva tantum s dvoma prefixmi podľa tematických submorf

-at': 254	-it': 25	-iet': 8	-t': 7
po-v- tláč-a:ť	po-s- chod-i:ť	od-ne- che-ie:ť	za-po- ča-t'
po-roz- vláč-a:ť	za-o- bal-i:ť	z-ne- návid-ie:ť	pri-za- bi-t'
po-za- mieň-a:ť	z-ne- ist-i:ť	z-ne- ist-ie:ť	pre-po- ču-t'

Výrazne najfrekventovanejším prvým prefixom je po- (204):

po-: 204	na-: 25	za-: 19	s-/z-/zo-: 15	vy-: 14
po-pre- ráb-a:ť	na-u- klad-a:ť	za-po- žič-a:ť	s-pre- třh-a:ť	vy-ob- jím-a:ť
po-ob- rac-a:ť	na-roz- klad-a:ť	za-ob- chod-i:ť	zo-sú- lad-i:ť	vy-u- tier-a:ť
po-s- plác-a:ť	na-o- ber-a:ť	za-vz- dych-a:ť	z-ne- páč-i:ť	vy-roz- práv-a:ť

Iné kombinácie prefixov (17):

do-po-**ču-t'**, do-o-**tlk-a:ť**, do-po-**čit-a:ť**, do-roz-**práv-a:ť**, pri-po-**ist-i:ť**, pri-o-**tráv-i:ť**, pri-za-**bi-t'**, od-ne-**che-ie:ť**, od-sú-**hlas-i:ť**, od-na-**uč-i:ť**, rozo-s-**piev-a:ť**, roz-s-**piev-a:ť**, pre-po-**ču-t'**, pred-po-**klad-a:ť**, o-ne-**zdrav-ie:ť**, u-po-**treb-i:ť**, v-s-**trč-i:ť**.

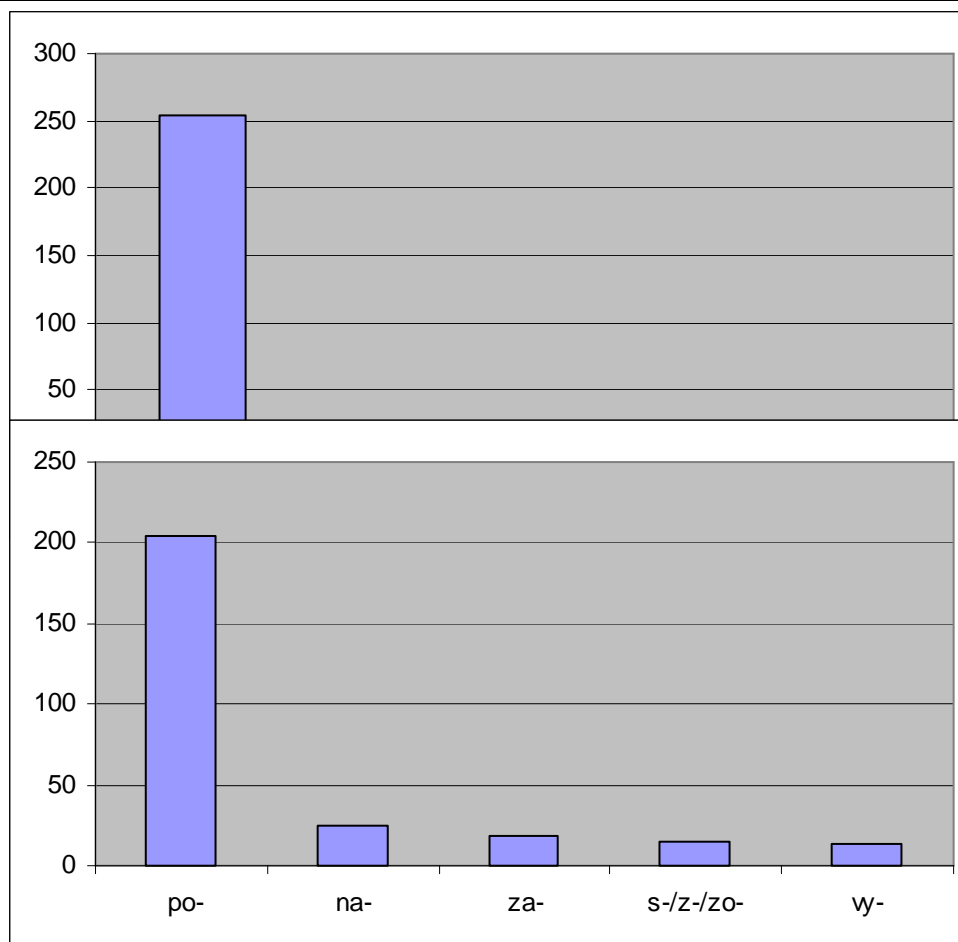
1.2.3 Typ so štruktúrou prefix + <prefix + radix + sufix + koncovka> (210) je tiež **vždy dokonavý**: po-za-**pal'**-ov-a:t'. Najčastejšie sú sufixy -ovat' (117), ostatné sufixy sú zastúpené menej.

Tabuľka 7. Prefixálne perfektíva tantum s dvoma prefixmi podľa sufixov

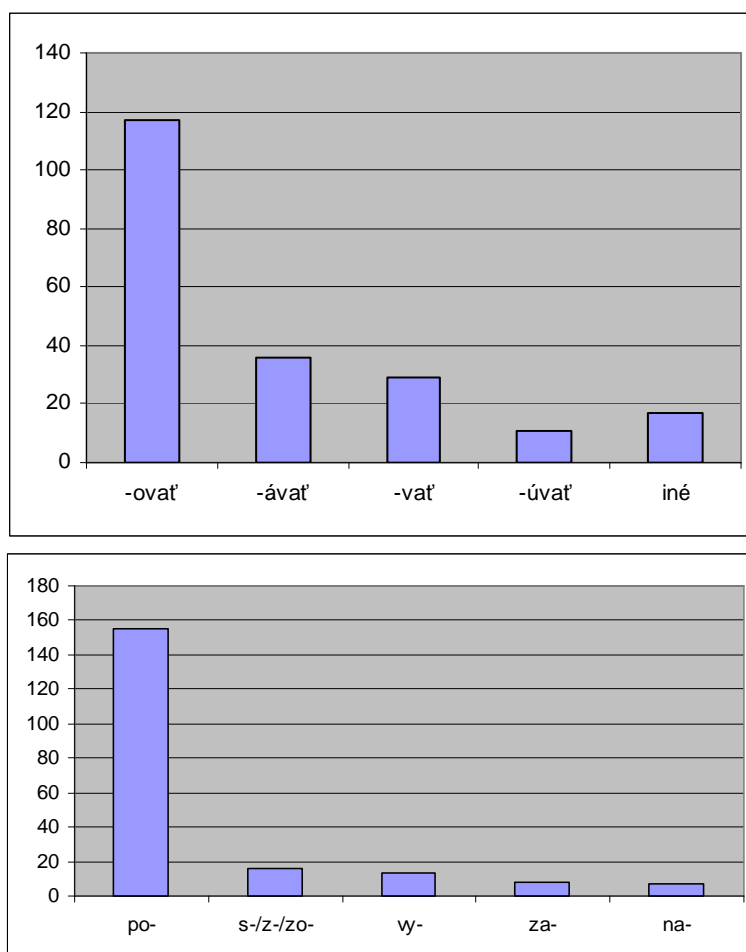
-ovat': 117	-ávat': 36	-vat': 29	-úvat': 11	iné: 17
po-za- pal' -ov-a:t'	po-pre- tk -áv-a:t'	po-na- lie -v-a:t'	po-vy- hrab -úv-a:t'	po-ob- hliad -n-u:t'
po-roz- del' -ov-a:t'	na-z- vol -áv-a:t'	po-do- lie -v-a:t'	po-z- hl'ad -úv-a:t'	po-vz- dych -n-ú:t'
po-do- plň -ov-a:t'	po-roz- veš -iav-a:t'	po-za- ší -v-a:t'	po-pri- beh -úv-a:t'	z-ne- kval -it-n-i:t'

Najfrekventovanejším prvým prefixom je tiež prefix *po-*:

po-: 155	s-/z-/zo-: 16	vy-: 13	za-: 8	na-: 7
po-vy- hrab -úv-a:t'	s-po- zor -ov-a:t'	vy-po- treb -ov-a:t'	za-u- ží -v-a:t'	na-roz- lie -v-a:t'
po-pri- beh -ov-a:t'	z-de- mor -al:iz:ov-a:t'	vy-s- t'ah -ov-a:t'	za-na- d -áv-a:t'	na-s- t'ah -ov-a:t'
po-ob- hliad -n-u:t'	z-ne- cit -liv-i:t'	vy-po- zor -ov-a:t'	za-vz- dych -n-ú:t'	na-roz- kaz -ov-a:t'

Grafy k Tab. 6

Grafy k Tab. 7.

Iné kombinácie prefixov (spolu 21):

od-po-**čú**-v-a:t', od-trans-**port**-ov-a:t', od-po-**chod**-ov-a:t', od-s-**t'ah**-ov-a:t',
od-po-**zor**-ov-a:t', od-s-**krut**-k-ov-a:t', od-prí-**rod**-n-i:t', pri-s-**krut**-k-ov-a:t',
pri-po-**chod**-ov-a:t', pri-s-**t'ah**-ov-a:t', do-u-**mý**-v-a:t', do-o-**patr**-ov-a:t', pre-**s-pev**-ov-a:t',
pre-na-**sled**-ov-a:t', roz-po-**čt**-ov-a:t', roz-s-**krut**-k-ov-a:t', u-**po-slúch**-n-u:t',
pred-s-**pev**-ov-a:t', v-po-**chod**-ov-a:t', ob-tele-**fon**-ov-a:t'.

1.2.4 Najfrekvencovanejšia kombinácia prefixov v štruktúre prefix + <prefix + radix + koncovka> je kombinácia s prvým prefixom *po-* (204): *po-s-/z-/zo-* (39), *po-vy-* (35), *po-za-* (31), *po-roz-* (23), *po-pre-* (22), napr. *po-s-**plác**-a:t'*, *po-vy-**plác**-a:t'*, *po-za-**krúc**-a:t'*, *po-roz-**trác**-a:t'*. Najfrekvencovanejšia kombinácia prefixov v štruktúre prefix + <prefix + radix + sufix + koncovka> je tiež kombinácia s prvým prefixom *po-* (155): *po-s-/z-/zo-* (28), *po-vy-* (44), *po-za-* (19), *po-roz-* (18), *po-u-* (11), napr. *po-u-**rov**-n-áv-a:t'*, napr. *po-z-**hľad**-úv-a:t'*, *po-vy-**hr**-áv-a:t'*, *po-za-**ší**-v-a:t'*, *po-roz-**met**-áv-a:t'*.

Tabuľka 8. Kombinácie zdvojených prefixov

2. prefix :	-do-	-na-	-ne- iné	-o- ob-	-od-	-po	-pre-	-pri-	-roz-	-s- -z- -zo-	-u-	-v- -vz-	-vy-	-za-
1. prefix:														
do-				2		-2			1		1			
na-	2			1		1		1	7	8/8	1		3	
o-			2											
ob-/obo-			0/1											
od-		1	1/2			3		1		2				
po	7	14	0/1	5	5	4	30	17	41	35/ 23/ 9	19	11	79	50
pre		1				1				1				
pred-/iné						2/2				1				
pri-				1		2				2				2
roz/rozo-						1			1	3/1				
s-/z-/zo-			12/ 5	1	2	3	5			2	1			
u-						2								
v-/vo-						1				1				
vy-		5	0/3	2		4			2	8/2	2			1
za-		2	3	6/4		4	1		1	2	2	0/2		

1.2.5 Ak má sloveso štruktúru prefix + radix + sufix *-núť/-nut'* (270), je **vždy dokonavé**, napr. od-**bach**-n-ú:t', po-**beh**-n-ú:t', o-**blaf**-n-ú:t', z-**blík**-n-u:t', ob-**čiah**-n-u:t', za-**čiah**-n-u:t'.

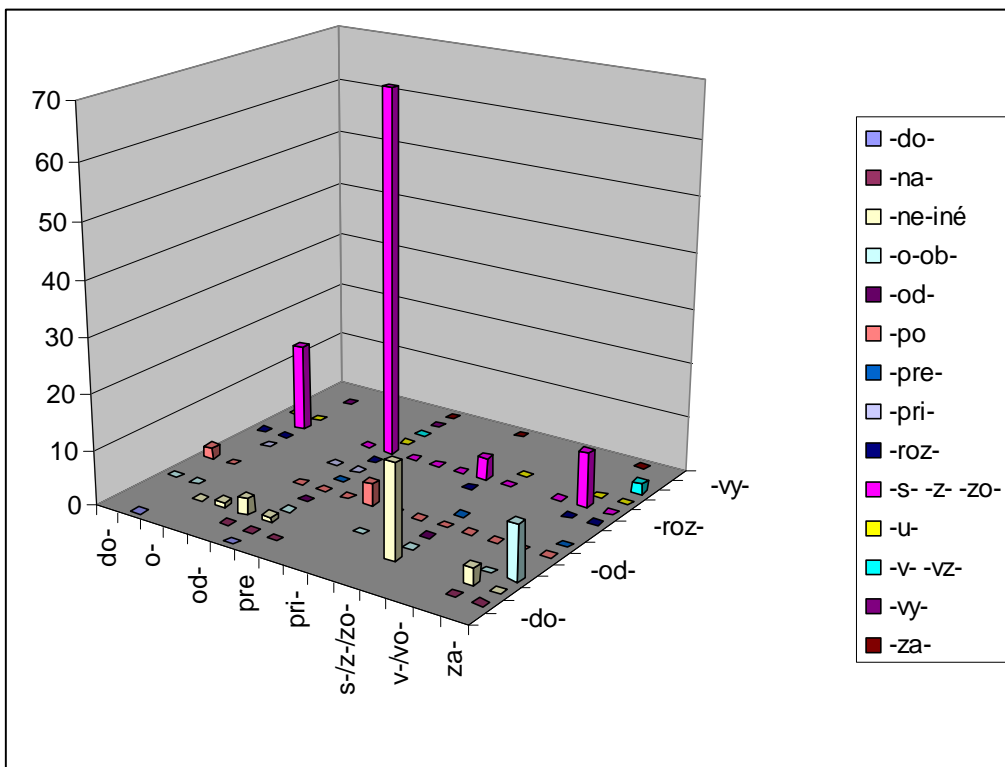
1.2.6 Verbá najfrekventovanejšieho typu prefix + <radix + koncovka> sú zväčša dokonavé (1021+ 493), ak vznikli prefigovaním neodvodených slovies (typ 1.1.1.) bez zmeny radixu, a to bez jeho predĺženia: pre-**bd**-ie:t' (1021). Najčastejšie majú koncovku *-it'* a *-at'*, ostatné formy sú menej frekventované (*-iet'*, *-t'*, *-út'*).

Tabuľka 9. Prefixálne perfektíva tantum bez zmeny radixu podľa tematických submorf

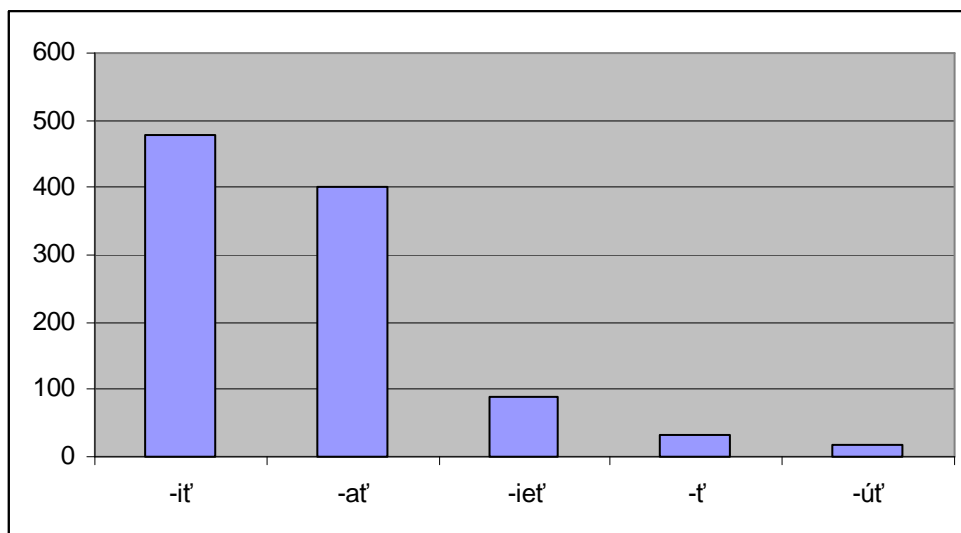
-it': 477	-at': 402	-iet': 90	-t': 34	-út': 18
v- kroč -i:t'	roz- babr -a:t'	pre- bd -ie:t'	po- ža -t'	vz- plan -ú:t'
pri- toč -i:t'	vy- krič -a:t'	do- vr -ie:t'	za- bi -t'	o- van -ú:t'
do- nivoč -i:t'	po- chyt -a:t'	u- zr -ie:t'	za- ču -t'	pre- klen -ú:t'

Výnimky s dlhými prefixmi: sú-**per**-i:t', sú-**hlas**-i:t', sú-**cit**-i:t', sú-**lož**-i:t', sú-**vis**-ie:t', zá-**pas**-i:t', zá-**vis**-ie:t' + roz-**um**-ie:t'; nedokonavé je verbum aj vtedy, ak je utvorené od substantíva: v-**d'ač**-i:t', vz-**dych**-a:t', pred-**poved**-a:t', pred-**sed**-a:t', su-**sed**-i:t', porovn. 1.1.4.3; porovn. 1.1.4.2).

Ak má sloveso štruktúru prefix + <radix + koncovka> a jeho radix je predĺžený, je dokonavé vtedy, keď sa jeho radix nemení a zhoduje sa so skupinou 1.1.1, napr. pre-**bád**-a:t'. Počet verb s predĺženým radixom je 585, z toho 493 perfektív a len 92 imperfektív.

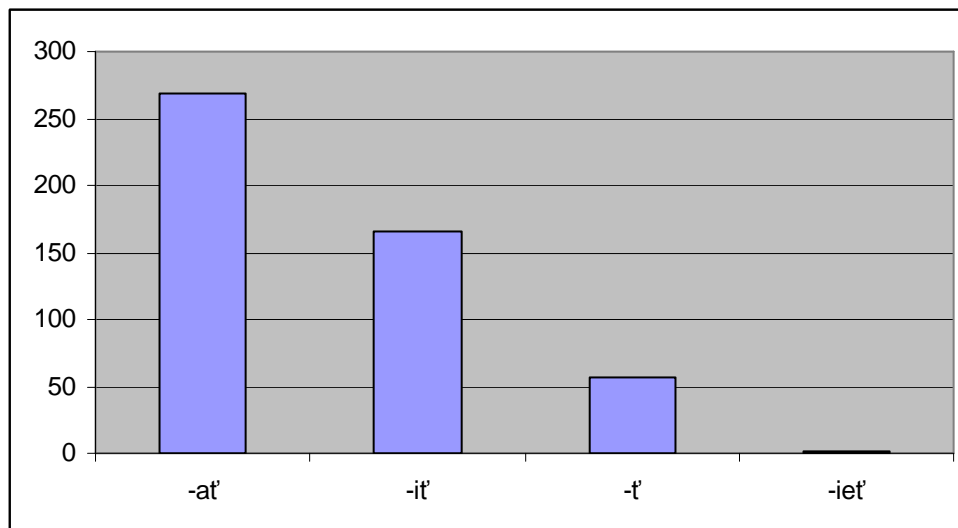
Graf k Tab 8

Graf k Tab. 9.

Tabuľka 10. Prefixálne perfektíva s predĺženým radixom podľa tematických submorf

-ať: 269	-iť: 166	-ť: 56	-ieť: 2
po-miň-a:ť do-raň-a:ť do-udier-a:ť	vy-báj-i:ť o-biel-i:ť po-váž-i:ť	u-lia-ť na-sia-ť od-vliec-ť	s-príkr-ie:ť s-prísn-ie:ť

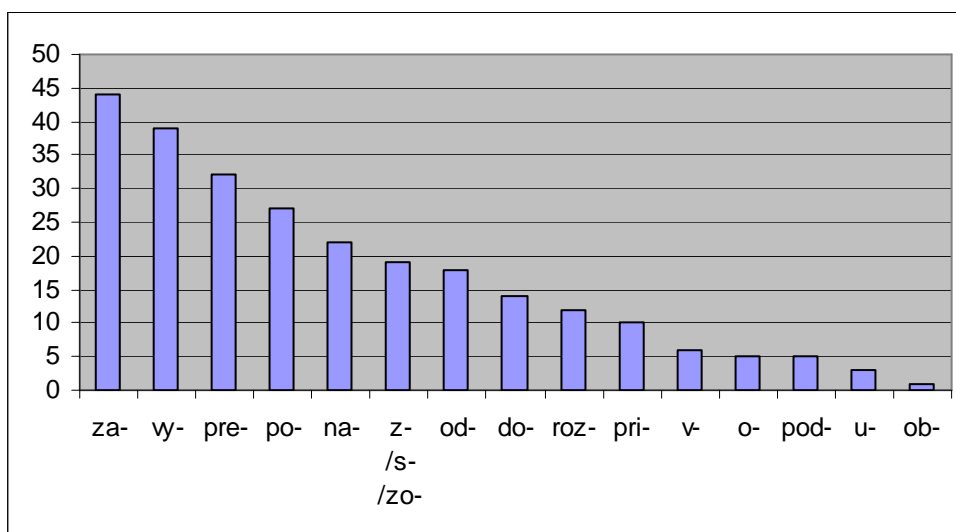
Graf k Tab. 10

1.2.7 Perfektívami sú aj slovesá s morfémovou štruktúrou domáci prefix + <radix + sufix + koncovka>, ak vznikli sekundárnou prefixáciou sufixálnych imperfektív (typu 1.1.2): vy-**árend**-ov-a:ť, vy-**argument**-ov-a:ť.

Osobitne analyzujeme typy so štruktúrou: prefix + <radix + -ovat'>, z ktorých je 303 perfektív, napr. pre-**bač**-ov-a:ť, a 126 imperfektív. Perfektívne sú verbá utvorené od imperfektív prefixálne, a to bez zmeny radixu: vy-**árend**-ov-a:ť, vy-**argument**-ov-a:ť, za-**betón**-ov-a:ť. Verbá so zmenou radixu (napr. so skrátením vokálov) sú imperfektívne, napr. *chváliť* – *pochval'ovat' si*, resp. imperfektívne sú tiež, ak sú utvorené od substantív (*skladovať*) alebo ide o internacionalizmy, porovn. 1.1.4.3.

Tabuľka 11. Frekvencia prefixov v perfektívach tantum so sufixom -ovat'

do- (14) do- cest -ov-a:ť na- (22) na- šraub -ov-a:ť o- (5) o- pancier -ov-a:ť, ob- (1) ob- mur -ov-a:ť	od- (18) od- cest -ov-a:ť po- (27) po- mal' -ov-a:ť pod- (5) pod- expon -ov-a:ť pre- (32) pre- mont -ov-a:ť	pri- (10) pri- nit -ov-a:ť roz- (12) roz- šifr -ov-a:ť u- (3) u- križ -ov-a:ť v- (6) v- kompon -ov-a:ť	vy- (39) vy- cest -ov-a:ť za- (44) za- vesl -ov-a:ť z-/s-/zo- (19) z- gazz -ov-a:ť, zo- šraub -ov-a:ť, s- fuš -ov-a:ť
--	--	---	--

Grafk Tab. 11

Ak má sloveso štruktúru prefix + radix + iný sufix než *-núť* alebo *-ovať* či sufixy, ktoré obsahujú morfémy *-áv-*, *-iev-*, *-v-*, *-úv-*, je dokonavé, keď vzniklo prefixáciou, resp. prefixálno-reflexívne (242):

za-**bať**-k-a:ť *si*, z-**múč**-n:at-ie:ť, vy-**buv**-in:k-a:ť *sa*, za-**červ**-en-a:ť *sa*, o-**frf**-l-a:ť, vy-**fu**-č-a:ť, pre-**bás**-n-i:ť, roz-**bes**-n-i:ť *sa*, od-**bur**-in-i:ť, na-**červ**-en-i:ť, roz-**div**-oč-i:ť *sa*, pri-**drob**-č-i:ť, roz-**bes**-n-ie:ť *sa*, roz-**cit**-l:i:v-ie:ť *sa*, za-**červ**-en-ie:ť *sa*, z-**ľud**-št-ie:ť.

1.2.8 Ak má sloveso štruktúru prefix <radix + radix + koncovka>, je dokonavé (6), a to v prípade kompozít (o-**ži**-v-o-**tvor**-i:ť) aj derivátov (z-**byr**-o-**krat**-iz:ov-a:ť, z-**duch**-a-**pln**-i:ť, z-**eko**-nom-iz:ov-a:ť, od-**fot**-o-**graf**-ov-a:ť, z-**nie**-**koľk**-o-**násob**-i:ť).

1.2.9 Pomocou morfémovej štruktúry **možno jednoznačne určiť nedokonavý vid** hlavne pri štruktúrach: radix + koncovka, radix + sufix (okrem sufixu *-núť/-nut'*); radix + radix + koncovka, prefix + radix + *-ávať* (spolu 2202 prípadov: 90,5 %), ale **jednoznačne možno určiť** aj **dokonavý vid** pri štruktúrach: radix + sufix *-núť/-nut'*, prefix + <prefix + radix + koncovka>, prefix + <prefix + radix + sufix>, prefix + radix + *-núť*, prefix + nepredĺžený radix + koncovka (spolu 1750 prípadov: 57,1 %).

1.3 Konkurenčné typy imperfektív a perfektív tantum

Konkurenčné typy imperfektív tantum a perfektív tantum (56) tvoria jedno percento z verb bez aspektových korelácií.

1.3.1. Imperfektíva tantum sú tie verbá, ktoré majú morfémovú štruktúru radix + koncovka, radix + aspoň jeden sufix (okrem sufixu *-núť/-nut'*) (47).

1.3.1.1 Podľa štruktúry ide o konkurenciu dvoch radixov bez sémantických posunov, niekedy aj so sprievodnou zmenou tematickej submorfy (**ľ'och**-a:ť / **ľ'oč**-i:ť):

cap-i:ť / čap-i:ť
cic-a:ť / cuc-a:ť

harus-i:ť / haruš-i:ť
chrchl-a:ť / chrchl'-a:ť

syč-a:ť / syk-a:ť
škamr-a:ť / škamr-i:ť

núr-a:ť / ňúr-a:ť
pl'ašt-i:ť / plešt-i:ť

čvrk-a:t' / čvfk-a:t'	kašl-a:t' / kašl-a:t'	brn-ie:t' / bron-ie:t'	repent-i:t' / repet-i:t'
floch-a:t' / fľoč-i:t'	ľoch-a:t' / ľúch-a:t'	d'ob-a:t' / d'ub-a:t'	srk-a:t' / sfk-a:t'
fun-ie:t' / fuň-a:t'	plant-a:t' / pl'ant-a:t'	kut-a:t' / kutr-a:t'	špár-a:t' / šparch-a:t'
gadž-a:t' / gadvž-a:t'			

Často ide o konkurenčnú formu expresívnych radixov: *cap / čap, cic / cuc, čvrk / čvřk, fľoch / fľoč, gadž / gadvž, ľoch / ľúch*: *r – ř, rozdiel v korelovaných konsonantoch 5-krát l – ľ (chrchl/ľ, kašl/ľ, pl/ľant), n – ň (n/ňúr), c – č, u – v, s – š*, ďalej je to konkurencia nezjednodušených a zjednodušených konsonantických skupín (*kutr – kut, repent – repet, šparch – špár*), menej často ide o konkurenciu gramatickej časti lexémy (*škamr-a:t' / škamr-i:t'*).

Ako konkurenčné imperfektíva tantum sa v SKMS uvádzajú aj dvojice determinatívnych a indeterminatívnych slovičiek, pri ktorých je sekundárnosť indeterminatívnej formy evidentná, ale len preto, že v rámci slovotvorných vzťahov vystupujú formálne ako spoločný motivant (porovn. *let-ie:t' / liet-a:t', vliet-t' / vláč-i:t'*):

ís-t' / chod-i:t'	beh-a:t' / bež-a:t'	lom-i:t' / lám-a:t'	vies-t' / vod-i:t'
liez-t' / loz-i:t'	hn-a:t' / hon-i:t'	nies-t' / nos-i:t'	viez-t' / voz-i:t'

Konkurenčné perfektíva tantum s touto štruktúrou sú zriedkavé (2 dvojice zo 47) a sú perintegrovane: *zapatroš-i:t' / zapotroš-i:t', nad'ab-i:t' / nad'ap-i:t'*.

1.3.1.2 Konkurujú si aj štruktúry imperfektív tantum so sufixom, pri ktorých ide o:

- konkurenciu radixov: *design-ov-a:t' / dežign-ov-a:t', kar-ov-a:t' / ker-ov-a:t', skart-ov-a:t' / škart-ov-a:t'*;
- konkurenciu sufixov: *ľap-ot-a:t' / ľap-t-a:t', frf-l-a:t' / frf-ot-a:t', po-kašl-iav-a:t' / po-kašl-áv-a:t'*;
- konkurenciu radixov aj sufixov: *risk-ov-a:t' / resk-ír-ov-a:t'*;
- konkurenciu koncoviek: *sved-č-i:t' / sved-č-a:t'*.

1.3.1.3 Okrem toho ide o kombináciu typov bez sufixov a so sufixmi (4): *ku-t' / ko-v-a:t', kľu-t' / kľu-v-a:t', sn-i:t' / sn-ív-a:t', tísk-a:t' / tis-n-ú:t'*.

1.3.2. Perfektíva tantum si konkurujú zriedkavo (9). Pri perfektívach tantum ide o slovesá s morfémovou štruktúrou prefix + radix + koncovka, radix + sufix *-núť/-nut'* a o tri druhy konkurencie: konkurencia nevokalizovaných a vokalizovaných prefixov; konkurencia radixov; konkurencia radixu a koncovky:

roz-**dr**-a:t' / rozo-**dr**-a:t', roz-**ši**-t' / rozo-**ši**-t', za-**kašl**-a:t' / za-**kašl**-a:t', roz-**kašl**-a:t' / roz-**kašl**-a:t', vy-**kašl**-a:t' / vy-**kašl**-a:t', na-**pačm**-a:t' / na-**pašm**-a:t', **strek**-n-ú:t' / **striek**-n-u:t', **zgeb**-n-ú:t' / **zgeg**-n-ú:t', o-**mä**-t' / o-**mín**-a:t'.

2. Verbá s aspektovými koreláciami¹³

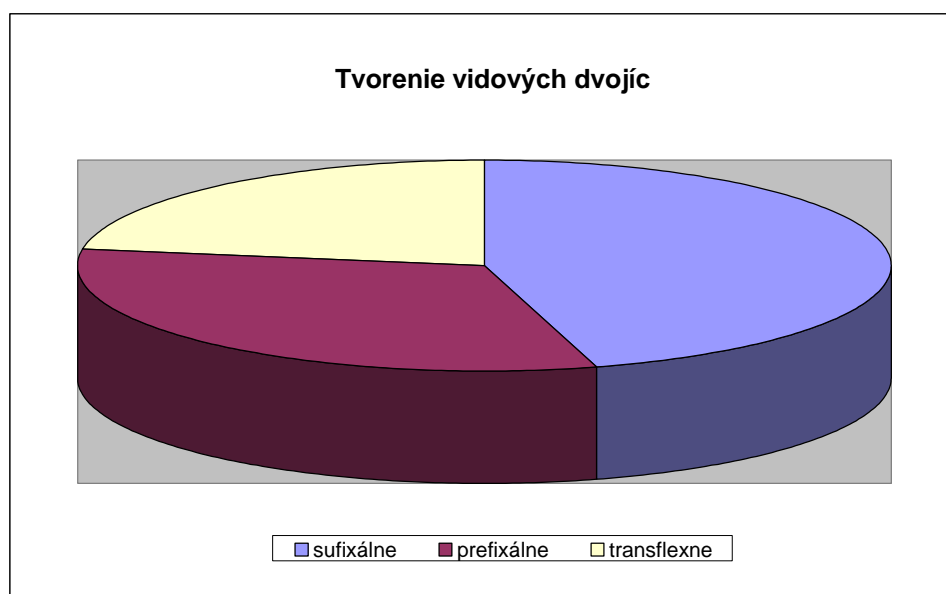
Verbá s aspektovými koreláciami tvoria 4338 prípadov (43,9 %). Osobitne sa okrem vidových dvojíc, ktoré tvoria 87 % z verb s aspektovými koreláciami, venujeme konkurenčným formám aspektových korelácií: 374 (8,6 %) s tromi

¹³ Podmienkami na uznanie aspektovej korelácie je: rovnaký význam na úrovni lexie, rovnaká valencia, rovnaký kontext, rovnaká reflexívnosť a jeden ekvivalent v jazyku bez kategórie aspektu.

sekundárnymi formami (dvoma konkurenčnými), 43 so štyrmi sekundárnymi formami (tromi konkurenčnými) a 9 s piatimi sekundárnymi formami. Ďalšie konkurenčné typy s viacerými východiskovými formami tvoria 134 prípadov (3 %).

2.1 Vidové dvojice

Najfrekventovanejšou skupinou aspektových korelácií sú vidové dvojice (3778). Pri vidových dvojiciach dovoľuje obidve podoby aspektu sémantika slovesa (Sokolová, 2001). Prevažne ide o akčné slovesá, ktorých ohraňenosť dokáže človek vnímať komplexne, ale dej trvá zároveň dostatočne dlho, aby ho komunikujúci mohli vnímať aj aktuálne ako pri filmovaní: *vrátiť* – *vracáť*. Vidové dvojice sa tvoria sufixálne (1717), transflexne (852) alebo prefixálne (1209).

2.1.1 Imperfektivizácia sufixáciou

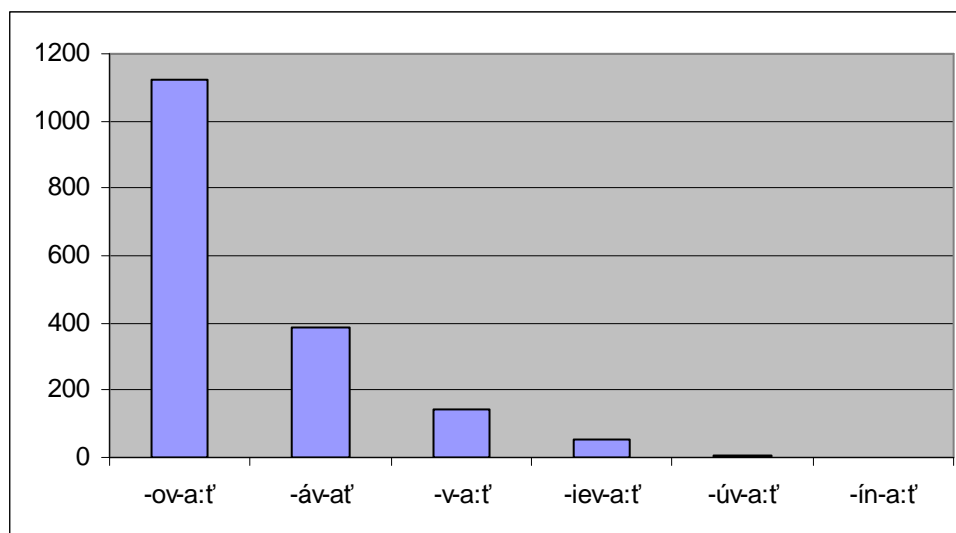
Imperfektíva sa tvoria sufixálnymi modifikačnými vidotvornými morfémi -*ov-*, -*áv-/iav-/av-*, -*iev-*, -*úv-*, -*v-*, pričom tu existuje výrazná homonymia slovotvorných a vidotvorných sufixov (1717 – 45 %). Verbá so sufixom -*ovať* sa časujú podľa vzoru *pracovať*, formy so všetkými ostatnými imperfektívnymi sufixmi sa časujú podľa vzoru *chytať*, ktorý je pri transflexii spoluindikátorom imperfektívnosti verbálnej formy. Východisková perfektívna forma má štruktúru prefix + radix + koncovka a jeho sekundárna imperfektívna forma má štruktúru prefix + radix + modifikačný sufix -*ovať*, -*áv-/av-/iavať*, -*vať*, -*ievať*, -*úvať*, -*ínať*. Pomocou modifikačných sufixov sa tvoria vidové dvojice od východiskových slovies s prefixmi, pričom je výrazná tendencia používať modifikačný sufix -*ovať* od slovies s tematickou submorfou -*i-*, -*ávať* od slovies s tematickou submorfou -*a-*, -*vať* od slovies s nulovou tematickou submorfou a sufix -*ievať* od slovies s tematickou submorfou -*ie-*. Sufix -*ovať* je približne rovnako využívaný slovotvorne (*pracovať*) aj vidotvorne (*kupovať*), sufix s morfémi -*ávať* sa viac využíva vidotvorne (*priznávať*, *predčítavať*,

rozmeriavať) než derivačne pri frekventatívach (volávať), sufix *-vať* je tiež skôr vidotvorný (ukrývať), sufix *-ievať* je častejšie slovotvorný (robievať) než vidotvorný (zvečerievať sa) a sufix *-úvať* je vidotvorný len zriedkavo (očarúvať).

Tabuľka 12. Frekvencia modifikačných sufixov vo vidových koreláciách

Modifikačné sufixy	Počet	Príklady
-ov-a:ť	1125	po-šín-ú:ť {po-šín-ov-a:ť}; na-bal-i:ť {na-bal-ov-a:ť}
-áv-a:ť (-áv-/-av-/-iav-)	389 (321/38/30)	od-kuk-a:ť {od-kuk-áv-a:ť}; na-mer-a:ť {na-mer-iav-a:ť}; pre-mieš-a:ť {pre-mieš-av-a:ť}
-v-a:ť	144	na-hria-ť {na-hrie-v-a:ť}, porývať, nasávať, osievať, rozosmievať
-iev-a:ť	55	z-moc-n-ie:ť {z-moc-n-iev-a:ť}
-úv-a:ť	3	o-čar-i:ť {o-čar-úv-a:ť}
-ín-a:ť	1	s-kap-a:ť {s-kap-ín-a:ť}

2.1.1.1 Najfrekventovanejším sufixom pri vidových dvojiciach je modifikačný sufix *-ovať* (1125). Pomocou vidotvorného sufixu *-ovať* sa tvoria vidové dvojice prevažne od východiskových slovies vzoru *robiť* (1050, napr. na-bal-i:ť {na-bal-ov-a:ť}, pre-bal-i:ť {pre-bal-ov-a:ť}, pri-bal-i:ť {pri-bal-ov-a:ť}, vy-bal-i:ť {vy-bal-ov-a:ť}), len 71 prípadov je od východiskových slovies s koncovkou *-ať*, a to najčastejšie od verb vzoru *česať* (49), napr. do-/nad-/o-/od-/pod-/pre-/pred-/pri-/roz-/s-/u-/v-/vy-/za-písať – do-/nad-/o-/od-/pod-/pre-/pred-/pri-/roz-/s-/u-/v-/vy-/za-pisovať, nad-/o-/ob-/od-/pod-/pre-/pri-/roz-/u-/vy-/z-/za-viazať – nad-/o-/ob-/od-/pod-/pre-/pri-/roz-/u-/vy-/z-/za-väzovať; o-/pre-pásať, po-/pre-ukázať, o-/vy-lízať. Výnimočne sú iné formy: po-šín-ú:ť {po-šín-ov-a:ť}, o-črn-ú:ť {o-črn-ov-a:ť}; pre-/vy-/roz-kričať, na-/o-/pre-/roz-/vy-/za-fúkať.

Graf k Tab. 12

2.1.1.2 Druhým v poradí, hoci podstatne menej frekventovaným (389), je modifikačný sufix *-ávať*, s variantmi *-av-/-iav-*: 321 + 38 + 30. Pomocou sufixu *-ávať* sa

tvoria vidové dvojice prevažne od východiskových slovies s koncovkou *-at'*, pred ktorou je krátka slabika a nie mäkký konsonant: od-**kuk**-a:t' {od-**kuk**-áv-a:t'}, pomocou variantu *-avat'* sa tvoria dvojice od slovies s koncovkou *-at'*, pred ktorou je dlhá slabika: pre-**mieš**-a:t' {pre-**mieš**-av-a:t'}, a pomocou *-iavat'* sa tvoria imperfektíva od slovies s koncovkou *-at'*, pred ktorou je mäkký konsonant: po-**žič**-a:t' {po-**žič**-iav-a:t'} (vrátane historických r, v, napr. za-**mer**-a:t' {za-**mer**-iav-a:t'}). Pomocou sufixu *-ávat'* sa tvoria vidové dvojice prevažne od východiskových slovies vzoru *chytat'*, výnimočne od iných vzorov (*vylúpiť*, *vypratať*, *pošliapať*, *zveršovať*).

2.1.1.3 Ďalším najfrekventovanejším je modifikačný sufix *-vat'* (144), pomocou ktorého sa tvoria vidové dvojice výlučne od východiskových slovies atematického vzoru *žit'*: o-**hria**-t' {o-**hrie**-v-a:t'}, nad-**ši**-t' {nad-**ší**-v-a:t'}.

2.1.1.4 Pomocou sufixu *-ievat'* (55) sa tvoria vidové dvojice prevažne od východiskových slovies s koncovkou *-iet'* (45): z-**jas**-n-ie:t' {z-**jas**-n-iev-a:t'}, zo-**sil**-n-ie:t' {zo-**sil**-n-iev-a:t'} alebo *-it'* (10): pre-**cl**-i:t' {pre-**cl**-iev-a:t'}, výnimočne tvoria verbá s koncovkou *-iet'* vidovú dvojicu inak.

2.1.1.5 Zriedkavý je modifikačný sufix *-úvat'* (3), porovn. o-**čar**-i:t' {o-**čar**-úv-a:t'}, z-**rát**-a:t' {z-**rat**-úv-a:t'}, za-**rát**-a:t' {za-**rat**-úv-a:t'}, a raritný je sufix *-ínat'*: s-**kap**-a:t' {s-**kap**-ín-a:t'}.

2.1.2 Imperfektivizácia transflexiou

Vidové formy sa pri transflexii (852 – 23 %) odlišujú koncovkou a zmenami v radixoch. Imperfektívna forma musí mať vždy podobu *-at'* a časuje sa podľa vzoru *chytat'*: roz-**šker**-i:t' (sa) {roz-**šker**-a:t'}. Najfrekventovanejším typom je čistá vidová transflexia (667). Perfektívne sloveso má štruktúru prefix + radix + koncovka a jeho imperfektívna forma v zátvorke má štruktúru prefix + radix + modifikačná koncovka *-at'*. Pomocou modifikačnej transflexie sa tvoria vidové dvojice od východiskových slovies s prefixmi, napr. do-**bi**-t' {do-**bí**:j-a:t'}, pre-**bi**-t' {pre-**bí**:j-a:t'}, pri-**bi**-t' {pri-**bí**:j-a:t'}, okrem výnimiek (*chopiť sa*, *chytiť*, *šmariť*, *štúriť*, *trafiť*) a perintegrovaných typov (*sňať*, *streliť*, *uraziť*, *utiecť*, *vrátiť*, *zaujať*, *zradiť*). Pomocou koncovky *-at'* sa tvoria vidové dvojice od východiskových slovies s koncovkami: *-it'* (326): roz-**šker**-i:t' (sa) {roz-**šker**-a:t'}, *-t'* (221): od-**bi**-t' {od-**bí**:j-a:t'}, *-iet'* (92): zo-**tr**-ie:t' {zo-**tier**-a:t'}.

Transflexia medzi dvoma formami sprevádzaná alternáciou sufixu *-ov/-úv* (29) je vtedy, keď má perfektívne sloveso štruktúru prefix + <radix + *-ovat'*>, časujúc sa podľa vzoru *pracovať*, a jeho imperfektívna forma má štruktúru prefix + <radix + *-úvat'*>, časujúc sa podľa vzoru *chytat'* ako pri každej transflexii: od-re-**ag**-ov-a:t' {od-re-**ag**-úv-a:t'}, vy-**bi**-č-ov-a:t' {vy-**bi**-č-úv-a:t'}, do-**bud**-ov-a:t' {do-**bud**-úv-a:t'}, o-**čar**-ov-a:t' {o-**čar**-úv-a:t'}, u-**čar**-úv-a:t' {u-**čar**-ov-a:t'}, t. j. ide o iný typ tematickej submorfy *a*, porovn. aj 2.2.1.2.

pre-**debat**-ov-a:t' {pre-**debat**-úv-a:t'}, roz-**diskut**-ov-a:t' {roz-**diskut**-úv-a:t'}, od-**faj**-k-ov-a:t' {od-**faj**-k-úv-a:t'}, za-**interes**-ov-a:t' {za-**interes**-úv-a:t'}, pri-**klin**-c-ov-a:t' {pri-**klin**-c-úv-a:t'}, pod-**mal'**-ov-a:t' {pod-**mal'**-úv-a:t'}, vy-**mal'**-ov-a:t' {vy-**mal'**-úv-a:t'}, za-**mask**-ov-a:t' {za-**mask**-úv-a:t'}, po-**men**-ov-a:t' {po-**men**-úv-a:t'}, pre-**men**-ov-a:t' {pre-**men**-úv-a:t'}, za-**mont**-ov-a:t' {za-**mont**-úv-a:t'}, vy-**mur**-ov-a:t' {vy-**mur**-úv-a:t'}, pre-**noc**-ov-a:t' {pre-**noc**-úv-a:t'}, z-**opak**-ov-a:t' {z-**opak**-úv-a:t'}, z-**orient**-ov-a:t' {z-**orient**-úv-a:t'}, vy-**pest**-ov-a:t' {vy-**pest**-úv-a:t'}, o-**pil**-ov-a:t' {o-**pil**-úv-a:t'}

úv-a:t'}, do-**prac**-ov-a:t' {do-**prac**-úv-a:t'}, s-**prob**-ov-a:t' {s-**prob**-úv-a:t'}, v-**suger**-ov-a:t' {v-**suger**-úv-a:t'}.

Častý je truncačno-transflexný typ (156). Perfektívne sloveso má štruktúru prefix + radix + *-n-ú:t'/-u:t'* a jeho imperfektívna forma má štruktúru prefix + radix + zánik segmentu *-n-* + modifikačná koncovka *-a:t'*, porovn. pri-**ľah**-n-ú:t' {pri-**ľih**-a:t'}, do-**hliad**-n-u:t' {do-**hliad**-a:t'}. Pri tom type možno uvažovať o smere u-**bieh**-a:t' {u-**beh**-n-ú:t'} zhodne s predpokladom narastania počtu segmentov ako pri inej sufíxácii a sufíx *-núť* pokladať za perfektivizačný (Oravec, 1984). Viac argumentov však hovorí za smer u-**beh**-n-ú:t' {u-**bieh**-a:t'}, ktorý musí predpokladať trunkáciu synchronne vyčleneného segmentu *-n-*. Tieto argumenty sú diachronne (tematická submorfa *-nú-/nu-*), ale relevantnejšia je analógia s transflexnými typmi, pri ktorých tematická submorfa vzoru *chytať* signalizuje pri zmene vidu sufíxom či zmenou koncovky vždy imperfektivizáciu, kým sufíx *-núť* nesignalizuje vždy perfektivizáciu (*chudnúť*). Jedným z argumentov je aj smer alternácií, ktoré pri tomto type vznikajú, lebo napr. základný typ *e/ie* je častejší než inverzný typ *ie/e*. Pomocou modifikačnej transflexie sa tvoria vidové dvojice od východiskových slovies s prefixmi, napr. pre-**beh**-n-ú:t' {pre-**bieh**-a:t'}, za-**beh**-n-ú:t' {za-**bieh**-a:t'} okrem zriedkavých perintegrovaných typov (*spolahnúť sa*).

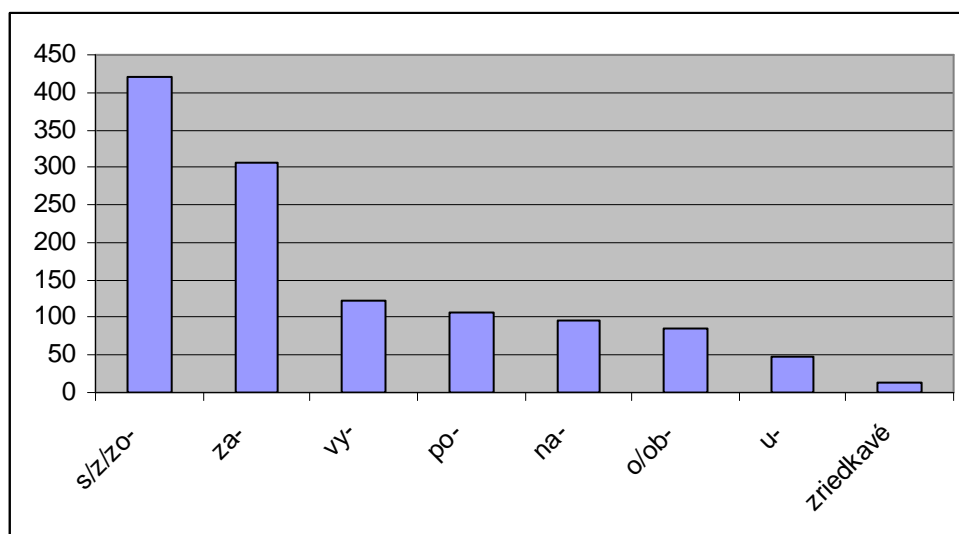
2.1.3 Perfektivizácia prefixáciou¹⁴

Vidové formy sa pri perfektivizácii prefixáciou (1209 – 32 %) neodlišujú koncovkou a zmenami v radixoch, imperfektívne sloveso má štruktúru radix + koncovka a jeho perfektívna forma má štruktúru modifikačný prefix + radix + koncovka. Modifikačné prefixy sú *z-/s-/zo-*, *za-*, *o-*, *po-*, *na-*, *vy-*, *u-*, zriedkavo *pre-*, *pri-*, *roz-*, *vz-*, *ob-*, *v-*, *od-*.

Tabuľka 13. Frekvencia modifikačných prefixov vo vidových koreláciách

Prefixy:	Počet	Príklady
s/z/zo-	422	form -al-iz-ov-a:t' {s- form -al-iz-ov-a:t'}; bel -ie:t' {z- bel -ie:t'}; šal -ie:t' (sa) {zo- šal -ie:t'}
za-	306	blok -ov-a:t' {za- blok -ov-a:t'}
vy-	123	dez-[in] fik -ov-a:t' {vy-dez-[in] fik -ov-a:t'}
po-	106	chvál -i:t' {po- chvál -i:t'}
na-	96	uč -i:t' {na- uč -i:t'}
o/ob-	83/1	pýt -a:t' sa {o- pýt -a:t' sa}; veš -a:t' – {ob-(v) es -i:t'}
u-	47	ši -t' {u- ši -t'}
Zriedkavé typy: 26		
pre-	12	čit -a:t' {pre- čit -a:t'}
pri-	4	chyst -a:t' {pri- chyst -a:t'}
vz-	4	búr -i:t' sa {vz- búr -i:t' sa}
roz-	2	drv -i:t' {roz- drv -i:t'}
v/vo-	1/1	pch -a:t' {vo- pch -a:t'}
od-	2	vy- siel -a:t' {od-vy- siel -a:t'}

¹⁴ Vidové prefixy sa ako modifikačné morfémy uznávajú alebo neuznávajú podľa toho, ako široko alebo úzko sa vymedzuje aspekt. Aspektový a subsumpčný prefix pokladáme za lexikálne redundantný, nadobúdajúci vidovú funkciu. V našej práci vychádzame z toho, že ak má afix bez ohľadu na pozíciu iba perfektivizačnú alebo imperfektivizačnú funkciu a netvorí actio verbi, je modifikačnou vidotvornou morférou.

Graf k Tab. 13

Na rozdiel od modifikačných sufixov, kde je zreteľná tendencia kombinovať niektoré sufixy s konjugačnými vzormi, hrá pri prefixácii dôležitejšiu úlohu verbálna sémantika než forma, porovn. termín subsumpcia, subsumpčný prefix (Sokolová, 2001).

2.1.3.1 Najfrekvencovanejší je modifikačný prefix *z-*, ktorý má varianty *zo-* a *s-*. Pomocou prefixu *z-* (244) sa tvoria vidové dvojice od východiskových slovies, ak sa ich radixy začínajú na znely konsonant alebo na vokál, pomocou prefixu *s-* (149) sa tvoria vidové dvojice, ak sa radixy východiskových slovies začínajú na neznelý konsonant, a pomocou prefixu *zo-* sa tvoria dvojice, ak sa ich radixy začínajú na sykavý konsonant: 29. Hoci pri tomto najfrekvencovanejšom prefixe sa najviac eliminuje sémantika, vyčleňujú sa tiež niektoré sémantické skupiny, kompatibilné s prefixom *z-* a jeho variantmi, napr. procesy (stávať sa – stať sa takým ako motivujúce adjektívum):

belas-*ie:t'* (sa) {*z-*}, **bel-*ie:t'*** {*z-*}, **bes-n-*ie:t'*** (sa) {*z-*}, **blazn-*ie:t'*** {*z-*}, **boh-at-n-*ú:t'*** {*z-*}; **div-*ie:t'*** {*z-*}, **draž-*ie:t'*** {*z-*}, **drev-en-*ie:t'*** {*z-*}, **drev-n-at-*ie:t'*** {*z-*}, **drsn-*ie:t'*** {*z-*}, **hrub-n-*ú:t'*** {*z-*}, **hust-n-*ú:t'*** {*z-*}, **cel-*ie:t'*** (sa) {*s-*}, **cukor-n-at-*ie:t'*** {*s-*}, **čern-*ie:t'*** (sa) {*s-*}, **červen-*ie:t'*** (sa) {*s-*}, **farb-*i:t'*** sa {*s-*}, **chrad-n-*ú:t'*** {*s-*}, **chud-n-*ú:t'*** {*s-*}, **chudob-n-*ie:t'*** {*s-*}, **kam-en-*ie:t'*** {*s-*}, **tm-av-n-*ú:t'*** {*s-*}, **tuč-n-*ie:t'*** {*s-*}, **tuh-n-*ú:t'*** {*s-*}, **tvrd-n-*ú:t'*** {*s-*}; **slad-n-*ú:t'*** {*zo-*}, **strak-at-*ie:t'*** sa {*zo-*}, **surov-*ie:t'*** {*zo-*}, **štíhl-*ie:t'*** {*zo-*}, **žer-av-*ie:t'*** {*zo-*}, **šer-*i:t'*** sa {*zo-*}, **šúp-a:t'** sa {*zo-*}, **šúver-*i:t'*** (sa) {*zo-*}, **zim-*i:t'*** sa {*zo-*}.

Kompatibilita prefixov a koncoviek je na rozdiel od sufixov irelevantná a súvisí s celkovým zastúpením konjugačných typov.

2.1.3.2 Druhým najfrekvencovanejším prefixom (306) je modifikačný prefix *za-* **blok-ov-a:t'** {*za-blok-ov-a:t'*}, **ach-k-a:t'** {*za-ach-k-a:t'*}, **och-k-a:t'** {*za-och-k-a:t'*}.

Pomocou prefixu *za-* sa tvoria vidové dvojice od sloviess, ktoré vyjadrujú sémantické skupiny, kompatibilné s prefixom *za-*, napr. vyjadrovanie zvukov, vrátane akustickej komunikácie, porovn. kontext „*Čvirik, čvirik, “ čvirikal / začvirikal vrabec:*

ach-k-a:t' {za-}, **za-bl'ab-ot-a:t'** {bl'ab-ot-a:t'}, **brech-a:t'** {za-}, **bubl-a:t'** {za-}, **bubn-ov-a:t'** {za-}, **buč-a:t'** {za-}, **búš-i:t'** {za-}, **bzuč-a:t'** {za-}, **ceng-a:t'** {za-}, **cink-a:t'** {za-}, **cvak-a:t'** {za-}, **cvendž-a:t'** {za-}, **za-cvrk-a:t'** {cvrk-a:t'}, **čvrli-k-a:t'** {za-}, **drnč-a:t'** {za-}, **dudr-a:t'** {za-}, **dup-ot-a:t'** {za-}; **blah-o-žel-a:t'** {za-}, **nôt-i:t'** (si) {za-}, **[re]cit-ov-a:t'** {za-}, **šep-ot-a:t'** {za-}, **ševel-i:t'** {za-}, **šomr-a:t'** {za-}, **šuš-l-a:t'** {za-}, **tele-fon-ov-a:t'** {za-}, **terc-ov-a:t'** {za-}, **vel-i:t'** {za-}, **vinš-ov-a:t'** {za-}, **vol-a:t'** {za-}, **vtip-k-ov-a:t'** {za-}, **žal-ov-a:t'** {za-}, **žel-a:t'** (si) {za-}.

Pomocou prefixu *za-* sa tvoria vidové dvojice aj pri procesoch:

du-t' (sa) {za-}, **hml-i:t'** sa {za-}, **chmúr-i:t'** (sa) {za-}, **jag-a:t'** sa {za-}, **kad-i:t'** (sa) {za-}, **lesk-n-ú:t'** sa {za-}, **ligot-a:t'** sa {za-}, **lomc-ov-a:t'** {za-}, **mih-ot-a:t'** sa {za-}, **mrač-i:t'** sa {za-}, **oblač-i:t'** sa {za-}, **siv-ie:t'** sa {za-}, **smrd-ie:t'** {za-}, **striebr-i:t'** sa {za-}, **tem-n-ie:t'** sa {za-}, **tm-ie:t'** sa {za-}, **trbl-iet-a:t'** sa {za-}, **van-ú:t'** {za-}, **zel-en-a:t'** sa {za-}, **zel-en-ie:t'** sa {za-}, **žiar-i:t'** {za-}, **žlt-ie:t'** sa {za-}.

2.1.3.3 Pomocou modifikačného prefixu *vy-* (123) sa tvoria vidové dvojice od východiskových sloviess, ktoré vyjadrujú sémantické skupiny, ktoré často obsahujú okrem rezultatívnosti sému *zdola nahor, z objektu:*

abs-trah-ov-a:t' {vy-}, **bagr-ov-a:t'** {vy-}, **bud-ov-a:t'** {vy-}, **dol-ov-a:t'** {vy-}, **dranc-ov-a:t'** {vy-}, **drank-a:t'** {vy-}, **excerpt-ov-a:t'** {vy-}, **gum-ov-a:t'** {vy-}, **chrl-i:t'** (sa) {vy-}, **kastr-ov-a:t'** {vy-}, **kl'uč-k-ov-a:t'** {vy-}, **lúh-ov-a:t'** {vy-}, **mišk-ov-a:t'** {vy-}, **plien-i:t'** {vy-}, **pl'undr-ov-a:t'** {vy-}, **pitv-a:t'** {vy-}, **point-ov-a:t'** {vy-}, **pot-i:t'** {vy-}, **[pre]par-ov-a:t'** {vy-}, **riad-k-ov-a:t'** {vy-}, **ron-i:t'** {vy-}, **ryž-ov-a:t'** {vy-}, **stup-ň-ov-a:t'** (sa) {vy-}, **sublim-ov-a:t'** {vy-}, **št'av-i:t'** sa {vy-}, **štver-a:t'** sa {vy-}, **tas-i:t'** {vy-}, **teper-i:t'** (sa) {vy-}, **terig-a:t'** (sa) {vy-}, **tav-i:t'** {vy-}, **vrch-ol-i:t'** {vy-}.

2.1.3.4 Pomocou modifikačného prefixu *po-* (106) sa tvoria vidové dvojice od východiskových sloviess, ktoré vyjadrujú sémantické skupiny, kompatibilné s prefixom *po-*, napr. významy *opatriť niečím na povrchu, kontakt, komunikácia:*

cín-ov-a:t' {po-}, **hno-j-i:t'** {po-}, **chróm-ov-a:t'** {po-}, **krst-i:t'** {po-}, **práš-k-ov-a:t'** {po-}, **slin-i:t'** {po-}, **zink-ov-a:t'** {po-}; **han-i:t'** {po-}, **hroz-i:t'** (sa) {po-}, **čak-a:t'** {po-čk-a:t'}, **časť-ov-a:t'** {po-}, **hl'ad-a:t'** {po-}, **láska-a:t'** {po-}, **ru-t'** sa {po-}, **ru-v-a:t'** sa {po-}, **star-a:t'** sa {po-}, **strap-at-i:t'** {po-}, **škrab-k-a:t'** {po-}, **t'ap-k-a:t'** {po-}, **tíc-t'** (sa) {po-}, **trest-a:t'** {po-}; **[in]form-ov-a:t'** (sa) {po-}, **modl-i:t'** sa {po-}, **mysl-ie:t'** {po-}, **pros-i:t'** {po-}, **rad-i:t'** (sa) {po-}, **roz-mýšľ-a:t'** {po-}, **roz-um-ie:t'** (si) {po-}, **s-t'áž-ov-a:t'** sa {po-}, **tár-a:t'** {po-}, **zdrav-i:t'** {po-}, **z-hovár-a:t'** sa {po-},

žiad-a:t' {po-}, **hád-a:t'** sa {po-}, **hark-a:t'** sa {po-}, **hašter-i:t'** sa {po-},
sek-a:t' (sa) {po-}, **škriep-i:t'** sa {po-}, **vad-i:t'** sa {po-}.

2.1.3.5 Pomocou modifikačného prefixu *na-* (96) sa tvoria vidové dvojice od východiskových slovies, ktoré vyjadrujú sémantické skupiny kompatibilné s prefixom *na-*, napr. *nanášanie, písanie na ploche, vzbudiť negatívne pocity*:

brús-i:t' {na-}, **čiern-i:t'** {na-}, **farb-i:t'** {na-}, **krém-ov-a:t'** {na-}, **kvap-k-a:t'** {na-}, **lak-ov-a:t'** {na-}, **mas-ír:ov-a:t'** {na-}, **mydl-i:t'** {na-}, **olej-ov-a:t'** {na-}, **past-ov-a:t'** {na-}, **parfum-ov-a:t'** {na-}, **šmink-ov-a:t'** {na-}, **vosk-ov-a:t'** {na-}, **tup-ír:ov-a:t'** {na-}; **kres-l-i:t'** {na-}, **lin-aj:k-ov-a:t'** {na-}, **lin-k-ov-a:t'** {na-}, **pís-a:t'** {na-}, **rys-ov-a:t'** (sa) {na-}; **badúr-i:t'** (sa) {na-}, **brýzg-a:t'** {na-}, **čert-i:t'** sa {na-}, **durd-i:t'** sa {na-}, **grob-ian-i:t'** {na-}, **jed-ov-a:t'** (sa) {na-}, **kyd-a:t'** {na-}, **ľak-a:t'** {na-}, **mosúr-i:t'** sa {na-}, **pajed-i:t'** (sa) {na-}, **paprč-i:t'** (sa) {na-}, **srd-i:t'** (sa) {na-}, **straš-i:t'** {na-}, **zl-ost-i:t'** (sa) {na-}.

2.1.3.6 Pomocou modifikačného prefixu *o-* (84) sa tvoria vidové dvojice od východiskových slovies, ktoré vyjadrujú sémantické skupiny kompatibilné s prefixom *o-*, napr. významy *opatrit' niečím, procesy*:

ciach-ov-a:t' {o-}, **čep-č-i:t'** {o-}, **čísľ-ov-a:t'** {o-}, **frank-ov-a:t'** {o-}, **klas-i:fik-ov-a:t'** {o-}, **kol-k-ov-a:t'** {o-}, **[ko]ment-ov-a:t'** {o-}, **kót-ov-a:t'** {o-}, **kož-ov-a:t'** {o-}, **krúž-k-ov-a:t'** {o-}, **lem-ov-a:t'** {o-}, **pás-k-ov-a:t'** {o-}, **pečiat-k-ov-a:t'** {o-}, **punc-ov-a:t'** {o-}, **šat-i:t'** {o-}, **test-ov-a:t'** {o-}, **titul-k-ov-a:t'** {o-}, **titul-ov-a:t'** {o-}, **zn[ám]-k-ov-a:t'** {o-}, **xerox-ov-a:t'** {o-}, **žen-i:t'** (sa) {o-}; **hluch-n-ú:t'** {o-}, **chor-ie:t'** {o-}, **karp-av-ie:t'** {o-}, **kriv-ie:t'** {o-}, **mach-n:at-ie:t'** {o-}, **pleš-iv-ie:t'** {o-}, **slep-n-ú:t'** {o-}; **bahn-i:t'** sa {o-}, **jahn-i:t'** sa {o-}, **kot-i:t'** sa {o-}, **pras-i:t'** sa {o-}, **tel-i:t'** sa {o-}, **žreb-i:t'** sa {o-}.

2.1.3.7 Pomocou modifikačného prefixu *u-* (47) sa tvoria vidové dvojice od východiskových slovies, ktoré vyjadrujú sémantické skupiny, ktoré okrem rezultatívnosti nevyjadrujú ďalšie výrazné sémy, napr.

brán-i:t' (sa) {u-}, **čičík-a:t'** {u-}, **háj-i:t'** {u-}, **chláchol-i:t'** {u-}, **korist-i:t'** {u-}, **krad-n-ú:t'** (sa) {u-}, **lov-i:t'** {u-}; **čan-k-a:t'** (sa) {u-}, **čes-a:t'** {u-}, **čin-i:t'** (sa) {u-}, **dia-t'** sa {u-}, **dus-i:t'** {u-}, **dus-i:t'** sa {u-}, **gril-ov-a:t'** {u-}, **háč-k-ov-a:t'** {u-}, **kam:eň-ov-a:t'** {u-}, **molest-ov-a:t'** (sa) {u-}, **muč-i:t'** {u-}, **piec-t'** (sa) {u-}, **plies-t'** {u-}, **prias-t'** {u-}, **ráč-i:t'** sa {u-}, **smaž-i:t'** {u-}, **spor-i:t'** {u-}, **suš-i:t'** (sa) {u-}, **súž-i:t'** (sa) {u-}, **suž-ov-a:t'** (sa) {u-}, **šetr-i:t'** {u-}, **ši-t'** {u-}, **škvar-i:t'** (sa) {u-}, **šúl'-a:t'** (sa) {u-}, **ton-ú:t'** {u-}, **trž-i:t'** {u-}, **ver-i:t'** {u-}, **viaz-n-u:t'** {u-}, **vi-t'** {u-}, **žas-n-ú:t'** {u-}, **ži-v-i:t'** (sa) {u-}.

2.1.3.8 Zriedkavé sú modifikačné prefixy *pre-* (12), *pri-* (4), *vz-* (4), *roz-* (2), *v/vo-* (1/1), *od-* (2):

čít-a:t' {pre-**čít-a:t'**}, **destil-ov-a:t'** {pre-}, **dier-k-ov-a:t'** {pre-}, **pas-ír:ov-a:t'** {pre-}, **paš-ov-a:t'** {pre-}, **tlmoč-i:t'** {pre-}, **trans-form-ov-a:t'** (sa)

{pre-}, **zim-ov-a:t'** {pre-}; **chyst-a:t'** {pri-**chyst-a:t'**}; **drv-i:t'** {roz-**drv-i:t'**}, **štiep-i:t'** (sa) {roz-}, **top-i:t'** (sa) {roz-}, roz-**driap-a:t'** {**driap-a:t'**}; **búr-i:t'** sa {vz-**búr-i:t'** sa}, **klíč-i:t'** {vz-**klíč-i:t'**}, **kyp-ie:t'** {vz-**kyp-ie:t'**}, **úst-i:t'** {v-**úst-i:t'**}, **pch-a:t'** {vo-**pch-a:t'**}, vy-**siel-a:t'** {od-vy-**siel-a:t'**}, **kopír-ov-a:t'** {od-**kopír-ov-a:t'**}.

2.2. Konkurenčné formy v aspektových koreláciách

2.2.1 Okrem vidových dvojíc existujú aspektové korelácie s tromi formami (374 prípadov), a to s dvoma najčastejšie imperfektívnymi konkurenčnými formami, keď jednému východiskovému partnerovi aspektovej korelácie zodpovedajú dve formy, najčastejšie transflexná a sufixálna.

2.2.1.1 Najčastejšie ide o konkurenciu transflexie a sufixácie (187). Najfrekventovanejším typom je od foriem s tematickou submorfolou *-i-* konkurencia staršej transflexnej formy a modifikačného sufixu *-ovat'* (103). Je tu výrazná tendencia opakovania pri jednotlivých radixoch, najviac pri radixoch *lep* (10), *sad* (8), *hrad* a *sun* (6), *let*, *pln* a *suš* (5), *hlad* a *sved* (4), napr.

na-**lep-i:t'** {na-**liep-a:t'** / na-**lep-ov-a:t'**}, do-**sad-i:t'** {do-**sádz-a:t'** / do-**sadz-ov-a:t'**}, na-**hrad-i:t'** {na-**hrádz-a:t'** / na-**hradz-ov-a:t'**}, od-**sun-ú:t'** {od-**súv-a:t'** / od-**sun-ov-a:t'**}, do-**let-ie:t'** {do-**liet-a:t'** / do-**let-ov-a:t'**}, do-**pln-i:t'** {do-**plň-a:t'** / do-**plň-ov-a:t'**}, do-**suš-i:t'** {do-**súš-a:t'** / do-**suš-ov-a:t'**}, pri-**hlad-i:t'** {pri-**hládz-a:t'** / pri-**hladz-ov-a:t'**}, do-**sved-č-i:t'** {do-**svied-č-a:t'** / do-**sved-č-ov-a:t'**}; od-**hrn-ú:t'** {od-**hrň-a:t'** / od-**hrn-ov-a:t'** / od-**hrň-ov-a:t'**}, z-**hrn-ú:t'** {z-**hrň-a:t'** / z-**hrň-ov-a:t'** / z-**hrn-ov-a:t'**}, o-**slad-i:t'** {o-**sládz-a:t'** / o-**sladz-ov-a:t'** / o-**slad'-ov-a:t'**}.

Konkurencia vzniká nahrádzaním pôvodných transflexných a často expresívnych foriem nepríznačnými sufixálnymi formami, a to prevažne od slovík vzoru *robiť*:

vy-**boč-i:t'** {vy-**báč-a:t'** / vy-**boč-ov-a:t'**}, pre-**čist-i:t'** {pre-**číst'-a:t'** / pre-**čist'-ov-a:t'**}, roz-**dur-i:t'** {roz-**dúr-a:t'** / roz-**dur-ov-a:t'**}, pre-**chlad-i:t'** {pre-**chládz-a:t'** / pre-**chladz-ov-a:t'**}, pre-**kvas-i:t'** {pre-**kváš-a:t'** / pre-**kvas-ov-a:t'**}, pod-**mast-i:t'** {pod-**mášť-a:t'** / pod-**mast'-ov-a:t'**}, po-**pud-i:t'** {po-**púdz-a:t'** / po-**pudz-ov-a:t'**}, po-**svät-i:t'** {po-**sviac-a:t'** / po-**sväc-ov-a:t'**}.

Pri slovesách s prefixom *-núť* si konkurujú sekundárne imperfektívne formy, ktoré sú truncačno-transflexné a truncačno-sufixálne (15), napr.

roz-**hrn-ú:t'** {roz-**hrň-a:t'** / roz-**hrn-ov-a:t'**}, u-**ľah-n-ú:t'** {u-**líh-a:t'** / u-**líh-ov-a:t'**}, z-**vi-n-ú:t'** {z-**ví:j-a:t'** / z-**vi-n-ov-a:t'**}.

Ďalším typom je sufix *-ávať/-iávať/-avat'* (53) od foriem s tematickou submorfolou *-a-*. Aj pri tomto type je tendencia opakovania pri jednotlivých radixoch, najviac pri radixoch *syp* (9), *prac* (7), napr. ob-**syp-a:t'** {ob-**sýp-a:t'** / ob-**syp-áv-a:t'**}, roz-**prac-ov-a:t'** {roz-**prac-úv-a:t'** / roz-**prac-ov-áv-a:t'**}. Pri slovesách so sufixom *-núť* si konkurujú sekundárne imperfektívne formy, a to truncačno-transflexné a truncačno-sufixálne formy (11), napr. o-**beh-n-ú:t'** {o-**bíh-a:t'** / o-**beh-áv-a:t'**}, na-**stok-n-ú:t'** {na-**stok-ýn-a:t'** / na-**stok-áv-a:t'**}:

na-**puč**-a:t' {-**púč**-a:t', -iav-}, od-**syp**-a:t' (sa) {-**sýp**-a:t', -áv-}, roz-**tiect**-t' {-**tek**-a:t', -**tek**-áv-a:t'}, s-**trč**-i:t' (sa) {-**trk**-a:t', -**trk**-áv-a:t'}; o-**beh**-n-ú:t' {-áv-, -**bieh**-a:t'}, s-**cvrk**-n-ú:t' sa {-**cvrk**-a:t' sa, -áv-}, za-**drh**-n-ú:t' (sa) {-**dřh**-a:t', -áv-}, pre-**glg**-n-ú:t' {-**glg**-a:t', -áv-}, pre-**hlt**-n-ú:t' {-**hlt**-a:t', -áv-}, z-**mrk**-n-ú:t' sa {-**mrk**-a:t' sa, -áv-}, za-**pad**-n-ú:t' {-**pad**-a:t', -áv-}, od-**puch**-n-ú:t' {-**púch**-a:t', -áv-}, **stret**-n-ú:t' (sa) {-áv-, **stret**-a:t'}.

Najčastejšie (30) je tento typ konkurencie vidovej transflexie a vidovej sufixácie pri východiskových formách so sufixom *-ovat'*, ktorý sa pri vidovej transflexii mení na *-úvat'*:

pre-**bo**:j-ov-a:t' {pre-**bo**:j-úv-a:t' / pre-**bo**:j-ov-áv-a:t'}, u-**byt**-ov-a:t' {u-**byt**-úv-a:t' / u-**byt**-ov-áv-a:t'}; pre-**bud**-ov-a:t' {-áv-, -úv-}, pre-**diskut**-ov-a:t' {-áv-, -úv-}, pre-**[ex]pon**-ov-a:t' {-áv-, -úv-}, po-**gum**-ov-a:t' {-áv-, -úv-}, za-**[kom]pon**-ov-a:t' {-áv-, -úv-}, vy-s-**krut**-k-ov-a:t' {-áv-, -úv-}, pre-**list**-ov-a:t' {-áv-, -úv-}, pre-**mal'**-ov-a:t' {-áv-, -úv-}, vy-**men**-ov-a:t' {-áv-, -úv-}, na-**mont**-ov-a:t' {-áv-, -úv-}, pre-**orient**-ov-a:t' (sa) {-áv-, -úv-}, o-**pan**-ov-a:t' (sa) {-áv-, -úv-}, o-**prac**-ov-a:t' {-áv-, -úv-}.

Iné sufixy konkurujú transflexii málo (5): *-v-*, *-iev-* (2), *-úv-* (1):

do-**by**-t' {do-**bý**:j-a:t' / do-**bý**-v-a:t'}, do-**hor**-ie:t' {do-**hár**-a:t' / do-**hor**-iev-a:t'}, pod-**beh**-n-ú:t' {pod-**bieh**-a:t' / pod-**beh**-úv-a:t'}.

2.2.1.2 Konkurencia dvoch vidotvorných prefixov je zriedkavejšia (80).

Tabuľka 14. Kombinácie modifikačných prefixov vo vidových koreláciách

Kombinácia prefixov		Príklady
s- z- zo-	o- po- na- u- pri- vz-	čerstv-ie:t' {o-čerstv-ie:t' / s-čerstv-ie:t'} bal-i:t' {po-bal-i:t' / z-bal-i:t'} cáp-a:t' {na-cáp-a:t' / s-cáp-a:t'} týr-a:t' {s-týr-a:t' / u-týr-a:t'} chyst-a:t' {s- chyst-a:t' / pri-chyst-a:t'} prieč-i:t' {s-prieč-i:t' / vz-prieč-i:t'}
za-	z- (s-/zo-) po- u-	gag-ot-a:t' {z-gag-ot-a:t' / za-gag-ot-a:t'} pria-t' {po-pria-t' / za-pria-t'} šan-ov-a:t' {u-šan-ov-a:t' / za-šan-ov-a:t'}
o-	po-	cukr-i:t' {o-cukr-i:t' / po-cukr-i:t'}

Najčastejšie sa kombinujú najfrekvencovanejšie modifikačné prefixy *z-* a *za-* s ďalšími menej frekvencovanými prefixmi. Pri konkurencii *z-/za-* (22) ide často o sému zvuk:

gag-ot-a:t' {z-**gag**-ot-a:t' / za-**gag**-ot-a:t'}, **hrč**-a:t' {z-**hrč**-a:t' / za-**hrč**-a:t'}, **chrap**-č-a:t' {s-**chrap**-č-a:t' / za-**chrap**-č-a:t'}, **jač**-a:t' {z-**jač**-a:t' / za-**jač**-a:t'}, **jaj**-č-a:t' {z-**jaj**-č-a:t' / za-**jaj**-č-a:t'}, **jaj**-k-a:t' {z-**jaj**-k-a:t' / za-**jaj**-k-a:t'}.

Konkurencia *z-/o-* (10) sa vyskytuje pri deadjektívnych procesných verbách, napr.

čerstv-ie:t' {o-čerstv-ie:t' / s-čerstv-ie:t'}, **červ-av-ie:t'** {o-červ-av-ie:t' / s-červ-av-ie:t'}, **červ-iv-ie:t'** {o-červ-iv-ie:t' / s-červ-iv-ie:t'}.

Konkurencia *za-/po-* (8) sa vyskytuje hlavne pri verbách komunikácie, napr.

d'ak-ov-a:t' {po-d'ak-ov-a:t' / za-d'ak-ov-a:t'}, **gratul-ov-a:t'** {po-gratul-ov-a:t' / za-gratul-ov-a:t'}, **pria-t'** {po-pria-t' / za-pria-t'}.

Konkurencia *z-/po-* je pri akčných verbách (8), napr.

babr-a:t' {po-babr-a:t' / z-babr-a:t'}, **bal-i:t'** {po-bal-i:t' / z-bal-i:t'}, **krč-i:t'** {po-krč-i:t' / s-krč-i:t'}, **krk-v-a:t'** {po-krk-v-a:t' / s-krk-v-a:t'}.

Aj pri ostatných, zriedkavejšie sa vyskytujúcich konkurenciách sa ukazujú tendencie k určitým významovým skupinám: *na-/s-* (4), napr.

cáp-a:t' {na-cáp-a:t' / s-cáp-a:t'}, **fac-k-a:t'** {na-fac-k-a:t' / s-fac-k-a:t'}, **fliask-a:t'** {na-fliask-a:t' / s-fliask-a:t'}; u-/z-(s): 4, napr. **mord-ov-a:t'** {u-mord-ov-a:t' / z-mord-ov-a:t'}, **týr-a:t'** {s-týr-a:t' / u-týr-a:t'}; o-/po-:3, napr. **cukr-i:t'** {o-cukr-i:t' / po-cukr-i:t'}, **cukr-ov-a:t'** {o-cukr-ov-a:t' / po-cukr-ov-a:t'}, **koren-i:t'** {o-koren-i:t' / po-koren-i:t'}.

Ostatné typy konkurencie prefixov: *vy-/z-*, *u-/za-* sú zriedkavé (2), niektoré sú unikátne (1): *po-/vy-*, *o-/vy-*, *na-/o-*, *na-/po-*, *na-/za-*, *u-/vy-*, *pre-/s-*, *pri-/s-*, *s-/vz-*, napr. **šan-ov-a:t'** {u-šan-ov-a:t' / za-šan-ov-a:t'}, **prieč-i:t'** {s-prieč-i:t' / vz-prieč-i:t'}.

2.2.1.3 Ani konkurencia dvoch sufixov nie je veľmi rozšírená (66). Konkurujú si sufixy: *-ávať/-ovať* (37), *-ávať/-úvať* (13), *-ovať/-úvať* (9), *-ievať/-ovať* (7). Modifikačné sufixy *-ávať/-ovať* sa ako konkurenčné objavujú napríklad v kombinácii s radixom *trč* (4), *drž* a *rúb* (3): na-s-**trč-i:t'** {na-s-**trk-áv-a:t'** / na-s-**trk-ov-a:t'**}, do-**drž-a:t'** {do-**drž-iav-a:t'** / do-**drž-ov-a:t'**}, od-**rúb-a:t'** {od-**rúb-av-a:t'** / od-**rub-ov-a:t'**}. Pri slovesách s prefixom a *-núť* si konkurujú sekundárne imperfektívne formy truncačno-transfexné a trucačno-sufixálne (14), napr. v kombinácii s radixom *pich* (5), *strih* (4): na-**pich-n-ú:t'** {na-**pich-áv-a:t'** / na-**pich-ov-a:t'**}, vy-**strih-n-ú:t'** {vy-**strih-áv-a:t'** / vy-**strih-ov-a:t'**}.

s-po-**čit-a:t'** {s-po-**čit-av-a:t'** / s-po-**čit-ov-a:t'**}, s-**čit-a:t'** {s-**čit-av-a:t'** / s-**čit-ov-a:t'**}, do-**drž-a:t'** {do-**drž-iav-a:t'** / do-**drž-ov-a:t'**}, u-**drž-a:t'** {u-**drž-iav-a:t'** / u-**drž-ov-a:t'**}, z-**drž-a:t'** {z-**drž-iav-a:t'** / z-**drž-ov-a:t'**}, roz-**dúch-a:t'** {roz-**dúch-av-a:t'** / roz-**duch-ov-a:t'**}, za-**drh-n-ú:t'** {za-**drh-áv-a:t'** / za-**drh-ov-a:t'**}, od-**frk-n-ú:t'** {od-**frk-áv-a:t'** / od-**frk-ov-a:t'**}; pod-**pich-n-ú:t'** {-áv-, -ov-}, pri-**stih-n-ú:t'** {-áv-, -ov-}, za-**strih-n-ú:t'** {-áv-, -ov-}, pre-**štik-n-ú:t'** {-áv-, -ov-}, vy-**trysk-n-ú:t'** {-áv-, -ov-}; pri-**chyt-i:t'** (sa) {-áv-, -chyc-ov-a:t'}, ob-**rez-a:t'** {-áv-, -ov-}, pre-**rúb-a:t'** (sa) {-av-, -rub-ov-a:t'}, vy-**rýp-a:t'** (sa) {-av-, -ryp-ov-a:t'}, zo-**struh-a:t'** {-struh-áv-a:t', -struh-ov-a:t'}, od-**škrab-a:t'** {-áv-, -ov-}, na-s-**trč-i:t'** {-s-**trk-áv-a:t'**, -s-**trk-ov-a:t'**}; u-**mlč-a:t'** {-iav-, -ov-}, pre-**ves-i:t'** {-veš-iav-a:t', -ov-}.

Modifikačné sufixy *-ávať/-úvať* sa ako konkurenčné objavujú v kombinácii s radixom *pamät* (4), *hrab* (3):

roz-**pamät**-a:t' sa {roz-**pamät**-áv-a:t' / roz-**pamät**-úv-a:t'}, za-**pamät**-a:t' {za-**pamät**-áv-a:t' / za-**pamät**-úv-a:t'}, pod-**hrab**-a:t' {pod-**hrab**-áv-a:t' / pod-**hrab**-úv-a:t'}, vy-**pad**-n-ú:t' {vy-**pad**-áv-a:t' / vy-**pad**-úv-a:t'}; vy-**poved**-a:t' {vy-**poved**-áv-a:t' / vy-**poved**-úv-a:t'}, vy-**hrab**-a:t' {vy-**hrab**-áv-a:t' / vy-**hrab**-úv-a:t'}, za-**hrab**-a:t' {za-**hrab**-áv-a:t' / za-**hrab**-úv-a:t'}; roz-**met**-a:t' {-áv-, -úv-}, od-**prat**-a:t' (sa) {-áv-, -úv-}, od-**rát**-a:t' {-av-, -rat-úv-a:t'}.

Ostatné kombinácie sufixov sú tiež málo frekventované: -ovat'/-úvat' (9), -ievat'/-ovat' (7):

vy-**čiar**-k-n-u:t' {vy-**čiar**-k-ov-a:t' / vy-**čiar**-k-úv-a:t'}, pre-**rát**-a:t' {pre-**rat**-ov-a:t' / pre-**rat**-úv-a:t'}; vy-**drap**-i:t' {vy-**drap**-ov-a:t' / vy-**drap**-úv-a:t'}, u-s-[**po**]riad-a:t' (sa) {-[**po**]rad-úv-a:t', -[**po**]rad-ov-a:t'}, pre-**rát**-a:t' (sa) {-**rat**-ov-a:t', -**rat**-úv-a:t'}, pre-**blesk**-n-ú:t' {pre-**blesk**-ov-a:t' / pre-**blesk**-úv-a:t'}; z-ne-u-**ct**-i:t' {z-ne-u-**ct**-iev-a:t' / z-ne-u-**ct**-ov-a:t'}, o-**chrom**-i:t' {-iev-, -ov-}, roz-**jas**-n-i:t' sa {-iev-, -ov-}, do-**kon**-č-i:t' {-iev-, -ov-}, pre-**krst**-i:t' {-iev-, -ov-}, pre-**mast**-i:t' {-ov-, -iev-}, o-ne-**skor**-i:t' sa {-iev-, -ov-}.

Konkurencia vzniká tým, že pri type *robiť* je morféma *-iev-* sekundárna, obmedzená na isté sémantické skupiny, ale morféma *-ov-* je primárna.

2.2.1.4 Ďalším typom konkurencie dvoch sekundárnych foriem je prípad, keď sa imperfektívne formy odlišujú radixom (42). Podobne ako pri typoch z bodu 1.3 ide najčastejšie o konkurenciu dvoch radixov bez sémantických posunov. Korene sa často opakujú (*hn* – 7, *sch* – 8). Najčastejšie (11) ide o modifikáciu supletívneho radixu *ís* – *chod/chádz*:

nad-**ís**-t' {nad-**chádz**-a:t' / nad-**chod**-i:t'}, dô-**js**-t' {do-**chádz**-a:t' / do-**chod**-i:t'}, od-**ís**-t' {od-**chádz**-a:t' / od-**chod**-i:t'}, nájs-t' {nachádz-a:t' / nachod-i:t'}, vy-**js**-t' {vy-**chádz**-a:t' / vy-**chod**-i:t'}.

Okrem toho je to aj pri radixových variantoch (12):

pre-**plies**-t' {pre-**plet**-a:t' / pre-**pliet**-a:t'}, o-**hn**-ú:t' {o-**hýb**-a:t' / o-**hýn**-a:t'}, na-**hn**-ú:t' {na-**hýb**-a:t' / na-**hýn**-a:t'}, u-**sad**-n-ú:t' {u-**sad**-a:t' / u-**sed**-a:t'}, o-**puch**-n-ú:t' {o-**puch**-a:t' / o-**púch**-a:t'}, **sot**-i:t' {**sác**-a:t' / **soc**-a:t'}, o-**vis**-n-ú:t' {o-**vis**-a:t' / o-**vís**-a:t'}, po-**stl**-a:t' {po-**stiel**-a:t' / po-**stieľ**-a:t'}.

Radix sa mení aj pred tým istým sufixom, a to bez sémantických posunov (8), napr. *klep/klop*, *kroč/krač*, *kroj/kraj*, *klin/kliň*, *plyn/plyň*, *vrt/vrt*:

pre-**klep**-a:t' {pre-**klep**-áv-a:t' / pre-**klop**-áv-a:t'}, za-**kroj**-i:t' {za-**kroj**-ov-a:t' / za-**kraj**-ov-a:t'}, s-**plyn**-i:t' {s-**plyn**-ov-a:t' / s-**plyň**-ov-a:t'}.

Sekundárne imperfektívne formy sú truncačno-transflexné so zmenou radixov a pri radixe *mk*:

za-**mk**-n-ú:t' {-ýn-, -**myk**-a:t'}, u-za-**mk**-n-ú:t' {-ýn-, -**myk**-a:t'}, vy-**myk**-n-ú:t' {vy-**myk**-a:t' / vy-**mk**-ýň-a:t'}. Raritné sú tri transflexné formy: odo-**mk**-n-ú:t' {od-**myk**-a:t' / odo-**myk**-a:t' / odo-**mk**-ýň-a:t'}.

Radix *sch* sa modifikuje pri imperfektivizácii podľa toho, či sa sufix *-n-* trunkuje alebo ostáva. Pri korelácii *rozo-sch-n-ú:t'* {*rozo-sch-ýn-a:t'* / *roz-sych-a:t'*} sa mení (vokalizuje) aj prefix:

do-sch-n-ú:t' {*do-sch-ýn-a:t'* / *do-sych-a:t'*}, *o-sch-n-ú:t'* {*o-sch-ýn-a:t'* / *o-sych-a:t'*}, porovn. aj *ob-sch-n-ú:t'*, *pre-sch-n-ú:t'*, *pri-sch-n-ú:t'*, *vy-sch-n-ú:t'*, *zo-sch-n-ú:t'*.

Iná konkurencia (vokalizácia prefixov) pri transflexii je aj v ďalších prípadoch. Dve sekundárne imperfektívne formy sa môžu odlišovať vokalizovanou a nevokalizovanou podobou prefixu s tým istým radixom (5):

podo-br-a:t' {*pod-ber-a:t'* / *podo-ber-a:t'*}, *rozo-br-a:t'* {*roz-ber-a:t'* / *rozo-ber-a:t'*}, *odo-hn-a:t'* {*odo-háň-a:t'* / *od-háň-a:t'*}, *odo-pr-ie:t'* {*odo-pier-a:t'* / *od-pier-a:t'*}, *zo-vr-ie:t'* {*z-vier-a:t'* / *zo-vier-a:t'*}.

2.2.2 Okrem vidovým dvojíc a korelácií s tromi formami existujú aspektové korelácie so štyrmi formami (tromi konkurenčnými formami 43), resp. s piatimi formami (štyrmi konkurenčnými formami 9). Pri konkurencii transflexie a dvoch sufixov sú primárne formy perfektívne, najčastejšie prefixálne (24). Takéto modely sa tiež viažu na určité radixy, napr. *beh*, *drž*, *trh*, *pad*.

pri-drž-a:t' {*pri-dřž-a:t'* / *pri-drž-iav-a:t'* / *pri-drž-ov-a:t'*}, *za-drž-a:t'* {*za-dřž-a:t'* / *za-drž-iav-a:t'* / *za-drž-ov-a:t'*}, *podkuš-i:t'* {*podkuš-a:t'* / *podkuš-iav-a:t'* / *podkuš-ov-a:t'*}, *od-s-trč-i:t'* {*od-s-třč-a:t'* / *od-s-trk-áv-a:t'* / *od-s-trk-ov-a:t'*}, *pre-trh-a:t'* {*pre-třh-a:t'* / *pre-trh-áv-a:t'* / *pre-trh-ov-a:t'*}, *pre-trh-n-ú:t'* {*pre-třh-a:t'* / *pre-trh-áv-a:t'* / *pre-trh-ov-a:t'*}, *vy-trh-a:t'* {*vy-třh-a:t'* / *vy-trh-áv-a:t'* / *vy-trh-ov-a:t'*}, *vy-trh-n-ú:t'* {*vy-třh-a:t'* / *vy-trh-áv-a:t'* / *vy-trh-ov-a:t'*}, *pre-beh-n-ú:t'* {*pre-bieh-a:t'* / *pre-beh-áv-a:t'* / *pre-beh-úv-a:t'*}, *za-beh-n-ú:t'* {*za-bieh-a:t'* / *za-beh-áv-a:t'* / *za-beh-úv-a:t'*}, *od-pad-n-ú:t'* {*od-pad-a:t'* / *od-pad-áv-a:t'* / *od-pad-úv-a:t'*}, *pre-pad-n-ú:t'* {*pre-pad-a:t'* / *pre-pad-áv-a:t'* / *pre-pad-úv-a:t'*}, *roz-pad-n-ú:t'* {*roz-pad-a:t'* / *roz-pad-áv-a:t'* / *roz-pad-úv-a:t'*}; *pri-let-ie:t'* {*pri-liet-a:t'* / *pri-let-ov-a:t'* / *pri-let-úv-a:t'*}.

Korelácie s piatimi formami, a to štyrmi konkurenčnými formami (9), z nich je jedna transflexná forma (T) a tri sufixálne formy (T/-*ávať*/-*ovať*/-*úvať*), sú v kombinácii len s dvoma radixmi *beh*, *let*:

do-beh-n-ú:t' {*do-bieh-a:t'* / *do-beh-áv-a:t'* / *do-beh-ov-a:t'* / *do-beh-úv-a:t'*}, *od-beh-n-ú:t'* {*od-bieh-a:t'* / *od-beh-áv-a:t'* / *od-beh-ov-a:t'* / *od-beh-úv-a:t'*}, *pred-beh-n-ú:t'* {*pred-bieh-a:t'* / *pred-beh-áv-a:t'* / *pred-beh-ov-a:t'* / *pred-beh-úv-a:t'*}, *roz-beh-n-ú:t'* {*roz-bieh-a:t'* / *roz-beh-áv-a:t'* / *roz-*

beh-ov-a:t' / roz-beh-úv-a:t'}, **vy-beh-n-ú:t' {vy-bieh-a:t' / vy-beh-áv-a:t' / vy-beh-ov-a:t' / vy-beh-úv-a:t'}**; **od-let-ie:t' {od-liet-a:t' / od-liet-av-a:t' / od-let-ov-a:t' / od-let-úv-a:t'}**, **pre-let-ie:t' {pre-liet-a:t' / pre-let-áv-a:t' / pre-let-ov-a:t' / pre-let-úv-a:t'}**, **vy-let-ie:t' {vy-liet-a:t' / vy-liet-av-a:t' / vy-let-ov-a:t' / vy-let-úv-a:t'}**, **z-let-ie:t' {z-liet-a:t' / z-liet-av-a:t' / z-let-ov-a:t' / z-let-úv-a:t'}**.

Konkurencia troch modifikačných morfém *áv/ov/úv* je tiež zriedkavá (10) a viaže sa hlavne na radix *hrab*:

od-hrab-a:t' {od-hrab-áv-a:t' / od-hrab-ov-a:t' / od-hrab-úv-a:t'}, **pre-hrab-a:t' {pre-hrab-áv-a:t' / pre-hrab-ov-a:t' / pre-hrab-úv-a:t'}**, **pri-hrab-a:t' {pri-hrab-áv-a:t' / pri-hrab-ov-a:t' / pri-hrab-úv-a:t'}**, **roz-hrab-a:t' {roz-hrab-ov-a:t' / roz-hrab-áv-a:t' / roz-hrab-úv-a:t'}**, **z-hrab-a:t' {z-hrab-áv-a:t' / z-hrab-ov-a:t' / z-hrab-úv-a:t'}**, **vy-rát-a:t' {vy-rát-av-a:t' / vy-rat-ov-a:t' / vy-rat-úv-a:t'}**, **vy-škrab-a:t' {vy-škrab-áv-a:t' / vy-škrab-ov-a:t' / vy-škrab-úv-a:t'}**; **roz-prsk-n-ú:t' {roz-prsk-áv-a:t' / roz-prsk-ov-a:t' / roz-prsk-úv-a:t'}**, **od-sek-n-ú:t' {od-sek-áv-a:t' / od-sek-ov-a:t' / od-sek-úv-a:t'}**, **vy-šľah-n-ú:t' {vy-šľah-áv-a:t' / vy-šľah-ov-a:t' / vy-šľah-úv-a:t'}**.

2.2.3 Konkurencia dvoch primárnych foriem (134) je zriedkavejšia než konkurencia sekundárnych foriem, z toho konkurencia dvoch primárnych foriem v korelácii s jednou sekundárnou formou sa vyskytuje 87 rás. Dve perfektívne formy len s modifikovaným radixom si konkurujú bez sémantických posunov, niekedy aj so sprievodnou zmenou tematickej submorfy (porovn. 1.3.1 **lom-i:t' / lám-a:t'**). Sekundárne imperfektívum sa tvorí a) sufixálne (9), b) transflexne (15) a ba) trunkačno-tranflexne (3):

ob-hod-i:t' / ob-hádz-a:t' {ob-hadz-ov-a:t'}, **na-dia-t' / na-die-t' {na-die-v-a:t'}**, **o-die-t' / o-dia-t' {o-die-v-a:t'}**; **do-skoč-i:t' / do-skák-a:t' {do-skak-ov-a:t'}**, **zo-skoč-i:t' / zo-skák-a:t' {zo-skak-ov-a:t'}**; **v-strek-n-ú:t' / v-striek-n-u:t' {v-strek-ov-a:t'}**, **vy-strek-n-ú:t' / vy-striek-n-u:t' {vy-strek-ov-a:t'}**; **roz-lom-i:t' / roz-lám-a:t' {roz-lam-ov-a:t'}**, **vy-lom-i:t' / vy-lám-a:t' {vy-lam-ov-a:t'}**; **pre-nies-t' / pre-nos-i:t' {pre-náš-a:t'}**, **vy-nies-t' / vy-nos-i:t' {vy-náš-a:t'}**, **roz-viez-t' / roz-voz-i:t' {roz-váž-a:t'}**, **vy-viez-t' / vy-voz-i:t' {vy-váž-a:t'}**; **vzo-pn-ú:t' / vzo-pä-t' {vz-pín-a:t'}**, **na-pn-ú:t' / na-pä-t' {na-pín-a:t'}**, **obo-pn-ú:t' / obo-pä-t' {obo-pín-a:t'}**, **pre-pn-ú:t' / pre-pä-t' {pre-pín-a:t'}**, **pri-pn-ú:t' / pri-pä-t' {pri-pín-a:t'}**, **u-pn-ú:t' / u-pä-t' {u-pín-a:t'}**, **vy-pn-ú:t' / vy-pä-t' {vy-pín-a:t'}**, **za-pn-ú:t' / za-pä-t' {za-pín-a:t'}**, **za-t'a-t' / za-tn-ú:t' {za-tín-a:t'}**; **udr-ie:t' / uder-i:t' {udier-a:t'}**; **kvack-n-ú:t' / kvac-n-ú:t' {kvack-a:t'}**, **kväck-n-ú:t' / kväc-n-ú:t' {kväck-a:t'}**, **kvick-n-ú:t' / kvic-n-ú:t' {kvick-a:t'}**.

Konkurencia dvoch primárnych perfektív je v korelácii bez sufixov a so sufixmi (21), porovn. aj 1.3.1.3: **na-ku-t' / na-ko-v-a:t' {na-kú-v-a:t'}** s jednou imperfektívnou formou. Konkurujú si aj štruktúry bez sufixu a so sufixom *-núť*, porovn. aj **pre-sek-a:t' / pre-sek-n-ú:t' {pre-sek-áv-a:t'}**, resp. sekundárne imperfektívum sa tvorí transflexne

(na-**vi**-t' / na-**vi**-n-ú:t' {na-**ví**:j-a:t'}). Sekundárne imperfektívum sa tvorí a) sufixálne (19), b) transflexne, resp. truncačno-transflexne (8):

na-**ku**-t' / na-**ko**-v-a:t' {na-**kú**-v-a:t'}, o-**ku**-t' / o-**ko**-v-a:t' {o-**kú**-v-a:t'}, po-**ku**-t' / po-**ko**-v-a:t' {po-**kú**-v-a:t'}, pod-**ku**-t' / pod-**ko**-v-a:t' {pod-**kú**-v-a:t'}, s-**ku**-t' / s-**ko**-v-a:t' {s-**kú**-v-a:t'}, u-**ku**-t' / u-**ko**-v-a:t' {u-**kú**-v-a:t'}, vy-**ku**-t' / vy-**ko**-v-a:t' {vy-**kú**-v-a:t'}, do-**žu**-t' / do-**žu**-v-a:t' {do-**žú**-v-a:t'}, pre-**žu**-t' / pre-**žu**-v-a:t' {pre-**žú**-v-a:t'}, roz-**žu**-t' / roz-**žu**-v-a:t' {roz-**žú**-v-a:t'}, vy-**kl'u**-t' / vy-**kl'u**-v-a:t' {vy-**kl'ú**-v-a:t'}, o-**pl'u**-t' / o-**pl'u**-v-a:t' {o-**pl'ú**-v-a:t'}, vy-**pl'u**-t' / vy-**pl'u**-v-a:t' {vy-**pl'ú**-v-a:t'}; pre-**sek**-a:t' / pre-**sek**-n-ú:t' {pre-**sek**-áv-a:t'}, roz-**sek**-a:t' / roz-**sek**-n-ú:t' {roz-**sek**-áv-a:t'}, o-**striek**-a:t' / o-**strek**-n-ú:t' {o-**strek**-ov-a:t'}, vy-**ťah**-a:t' / vy-**tiah**-n-u:t' {vy-**ťah**-ov-a:t'}, o-**ži**-t' / o-**ži**-v-n-ú:t' {o-**ží**-v-a:t'}, ob-**líz**-a:t' / ob-**liz**-n-ú:t' {ob-**liz**-ov-a:t'}; od-**riec**-t' / od-**riek**-n-u:t' {od-**riek**-a:t'}, pod-**riec**-t' / pod-**riek**-n-u:t' {pod-**riek**-a:t'}, pre-**riec**-t' / pre-**riek**-n-u:t' {pre-**riek**-a:t'}, z-**riec**-t' / z-**riek**-n-u:t' {z-**riek**-a:t'}; na-**vi**-t' / na-**vi**-n-ú:t' {na-**ví**:j-a:t'}, od-**vi**-t' / od-**vi**-n-ú:t' {od-**ví**:j-a:t'}, pre-**vi**-t' / pre-**vi**-n-ú:t' {pre-**ví**:j-a:t'}; z-**vliet**-t' / z-**vliet**-n-u:t' {z-**vliet**-a:t'}.

Zriedka ide o konkurenciu koncoviek typu zo-**tm**-i:t' / zo-**tm**-ie:t' {zo-**tm**-iev-a:t'} (5), o konkurenciu nevokalizovaných a vokalizovaných prefixov (1) a o konkurenciu primárnych imperfektív (2):

s-**tm**-i:t' / s-**tm**-ie:t' {s-**tm**-iev-a:t'}, roz-**vid**-n-i:t' / roz-**vid**-n-ie:t' {roz-**vid**-n-iev-a:t'}; od-**lúp**-a:t' / od-**lúp**-i:t' {od-**lup**-ov-a:t'}, z-**lúp**-a:t' / z-**lúp**-i:t' {z-**lup**-ov-a:t'},

2.3. Konkurencia dvoch primárnych foriem

Konkurencia dvoch primárnych foriem v korelácii s dvoma sekundárnymi formami má výskyt 41, ide v nej o konkurenciu primárnych aj sekundárnych foriem:

a) s rozličným radixom, ide o rozdiel v korelovaných konsonantoch:

l – ľ (od-**kašľ**-a:t' / od-**kašl**-a:t' {od-**kašl**-iav-a:t' / od-**kašl**-áv-a:t'}, vy-**kašľ**-a:t' / vy-**kašl**-a:t' {vy-**kašl**-iav-a:t' / vy-**kašl**-áv-a:t'}), rozdiel v dvojici ch – k (o-**plách**-n-u:t' / o-**plák**-n-u:t' {o-**plach**-ov-a:t' / o-**plak**-ov-a:t'}, pre-**plách**-n-u:t' / pre-**plák**-n-u:t' {pre-**plach**-ov-a:t' / pre-**plak**-ov-a:t'}, s-**plách**-n-u:t' / s-**plák**-n-u:t' {s-**plach**-ov-a:t' / s-**plak**-ov-a:t'}, vy-**plách**-n-u:t' / vy-**plák**-n-u:t' {vy-**plach**-ov-a:t' / vy-**plak**-ov-a:t'}, **plách**-a:t' / **plák**-a:t' {vy-**plách**-a:t' / vy-**plák**-a:t'}), rozdiel medzi vokálom a diftongom (roz-**mies**-t' / roz-**met**-a:t' {roz-**met**-áv-a:t' / roz-**met**-úv-a:t'}, roz-**strek**-n-ú:t' / roz-**striek**-n-u:t' {roz-**strek**-ov-a:t' / roz-**strek**-úv-a:t'}, **škrab**-a:t' / **škriab**-a:t' {po-**škrab**-a:t' / po-**škriab**-a:t'}).

(Ďalej je to konkurencia nezjednodušených a zjednodušených konsonantických skupín: pre-**blysk**-n-ú:t' / pre-**blys**-n-ú:t' {pre-**blysk**-ov-a:t' / pre-**blysk**-úv-a:t'}.);

b) s vokalizovaným a nevokalizovaným prefixom:

pod-**ml**-ie:t' / podo-**ml**-ie:t' {pod-**miel'**-a:t' / podo-**miel'**-a:t'}, roz-**ml**-ie:t' / rozo-**ml**-ie:t' {roz-**miel'**-a:t' / rozo-**miel'**-a:t'}; pod-**pr**-ie:t' / podo-**pr**-ie:t'

{podo-**pier**-a:t' / pod-**pier**-a:t'}, odo-**pn**-ú:t' / odo-**pä**-t' {odo-**pín**-a:t' / od-**pín**-a:t'}, zo-**pn**-ú:t' / zo-**pä**-t' {zo-**pín**-a:t' / s-**pín**-a:t'}, roz-**dr**-ie:t' / rozo-**dr**-ie:t' {roz-**dier**-a:t' / rozo-**dier**-a:t'}, roz-**sia**-t' / rozo-**sia**-t' {roz-**sie**-v-a:t' / rozo-**sie**-v-a:t'}, roz-**str**-ie:t' / rozo-**str**-ie:t' {roz-**stier**-a:t' / rozo-**stier**-a:t'}, roz-**tr**-ie:t' / rozo-**tr**-ie:t' {roz-**tier**-a:t' / rozo-**tier**-a:t'}, roz-**vi**-t' / roz-**vi**-n-ú:t' {roz-**ví**-j-a:t' / roz-**ví**-ň-a:t'}, roz-**zvuč**-a:t' / rozo-**zvuč**-a:t' {roz-**zvuč**-iav-a:t' / rozo-**zvuč**-iav-a:t'}, roz-**ža**-t' / rozo-**ža**-t' {roz-**žih**-a:t' / rozo-**žih**-a:t'}, roz-**žr**-a:t' / rozo-**žr**-a:t' {roz-**žier**-a:t' / rozo-**žier**-a:t'}, roz-**hrýz**-t' / roz-**hrýz**-n-ú:t' {roz-**hrýz**-a:t' / roz-**hrýz**-ov-a:t'}, roz-**stúp**-i:t' / rozo-**stúp**-i:t' {roz-**stup**-ov-a:t' / rozo-**stup**-ov-a:t'}, z-**dvih**-n-ú:t' / zo-**dvih**-n-ú:t' {z-**dvih**-a:t'};

c) s inou koncovkou:

húžv-a:t' / **húžv**-i:t' {po-**húžv**-a:t' / z-**húžv**-a:t'}; **mňau**-č-a:t' / **mňau**-k-a:t' {za-**mňau**-č-a:t' / za-**mňau**-k-a:t'};

d) s odlišnou štruktúrou východiskových a sekundárnych foriem (so sufixom a bez neho):

za-**riec**-t' / za-**riek**-n-u:t' {za-**riek**-a:t' / za-**riek**-av-a:t'}, ob-**strih**-a:t' / ob-**strih**-n-ú:t' {ob-**strih**-áv-a:t' / ob-**strih**-ov-a:t'}, roz-**strih**-a:t' / roz-**strih**-n-ú:t' {roz-**strih**-áv-a:t' / roz-**strih**-ov-a:t'}, pre-**strih**-a:t' / pre-**strih**-n-ú:t' {pre-**strih**-áv-a:t' / pre-**strih**-ov-a:t'}, vy-**strih**-a:t' / vy-**strih**-n-ú:t' {vy-**strih**-áv-a:t' / vy-**strih**-ov-a:t'}, zo-**strih**-a:t' / zo-**strih**-n-ú:t' {zo-**strih**-áv-a:t' / zo-**strih**-ov-a:t'}, o-**šľah**-a:t' / o-**šľah**-n-ú:t' {o-**šľah**-áv-a:t' / o-**šľah**-úv-a:t'}; **pl'u**-t' / **pl'u**-v-a:t' {na-**pl'u**-t' / na-**pl'u**-v-a:t'}, **ru**-t' / **ru**-v-a:t' {po-**ru**-t' / po-**ru**-v-a:t'}, **žu**-t' / **žu**-v-a:t' {po-**žu**-t' / po-**žu**-v-a:t'}, **snu**-t' / **sno**-v-a:t' {na-**snu**-t' / na-**sno**-v-a:t'}; **parod**-ov-a:t' / **parod**-iz:ov-a:t' {s-**parod**-ov-a:t' / s-**parod**-iz:ov-a:t'}.

Konkurencia dvoch primárnych foriem v korelácii s tromi sekundárnymi formami (3), resp. konkurencia troch primárnych foriem v korelácii s dvoma sekundárnymi formami je raritná:

o-**škrab**-a:t' / o-**škriab**-a:t' {o-**škrab**-áv-a:t' / o-**škrab**-ov-a:t' / o-**škrab**-úv-a:t'}, roz-**let**-ie:t' / roz-**liet**-n-u:t' {roz-**liet**-a:t' / roz-**let**-ov-a:t' / roz-**let**-úv-a:t'}, za-**šliap**-a:t' / za-**šliap**-n-u:t' {za-**šliap**-av-a:t' / za-**šľap**-áv-a:t' / za-**šľap**-ov-a:t'}; roz-**pn**-ú:t' / rozo-**pn**-ú:t' / roz-**pä**-t' / rozo-**pä**-t' {roz-**pín**-a:t' / rozo-**pín**-a:t'}.

3. Záver

Štúdia obsahuje štatistické a lingvistické údaje o 9890 verbách zo SKMS: 1. o verbách bez aspektových korelácií (5552) a 2. o verbách s aspektovými koreláciami (4338), vrátane konkurenčných foriem. Známe fakty o existencii imperfektív a perfektív tantum či aspektových korelácií dostávajú presnejšie kontúry, porovn. ich

percentuálne zastúpenie: 25,1 % imperfektív tantum a biaspektových verbálnych lexém, 31 % perfektív tantum a 43,9 % vidových korelácií. Okrem toho sa potvrdilo, že prostredníctvom údajov o morfematickej štruktúre slovies možno prispieť k poznatkom o verbálnom aspekte, keďže pomocou morfémovej štruktúry možno jednoznačne určiť imperfektívne aj perfektívne verbálne formy (pri 73,8 % formách jednovidových slovies, ale aj pri východiskových formách aspektových korelácií), čo je dobrou pomôckou na určovanie vidu hlavne v rámci slovenčiny ako cudzieho jazyka.

Hoci najfrekventovanejšou skupinou aspektových korelácií sú vidové dvojice (87 % všetkých korelácií), existuje popri nich nezanedbateľné množstvo viacčlenných aspektových korelácií s konkurenčnými formami (13%). Pri vidových koreláciách dovoľuje obidve podoby aspektu sémantika slovesa, pričom podľa koncepcie aplikovanej v SKMS aspektové korelácie sa tvoria nielen sufixálne a transflexne, ale aj prefixálne (Sokolová, 2001; 2002). Na rozdiel od modifikačných sufixov, kde je zreteľná kompatibilita týchto sufixov s konjugačnými vzormi (pre výber sufixu pri sekundárnej forme je relevantná tematická submorfa primárnej formy), hrá pri prefixácii dôležitejšiu úlohu jeho kompatibilita s verbálnou sémantikou primárnej aspektovej formy (subsumpcia). Pre našu koncepciu verbálneho aspektu je najpriateľnejšia predstava o funkčno-sémantickej kategórii, ktorej centrom je kategória aspektu abstraktnejšia než actio verbi. Jadro kategórie aspektu tvorí transflexia a sufixácia a čisto vidotvorná prefixácia, subsumpčná prefixácia je na jej hranici s kategóriou actio verbi.

Literatúra

GENČI, Ján: Program na štatistické spracovanie verbálneho aspektu zo Slovníka koreňových morfém slovenčiny. Prešov – Košice 2006. [Rkp.]

JANKA, Wolfgang: Untersuchungen zu Aktionsart und Aspekt der mit s(e)-präfigierten Verben im Tschechischen. Regensburg: S. Roderer Verlag 1999.

KOPEČNÝ, František: Slovesný vid v češtině. Praha: Nakladatelství československé akademie věd 1962.

Morfológia slovenského jazyka. Red. J. Ružička. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1966. 895 s.

NIŽNÍKOVÁ, Jolana – SOKOLOVÁ, Miloslava a kol.: Valenčný slovník slovenských slovies. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 1998. 272 s.

NÜBLER, Norbert: Untersuchungen zu Aktionsart und Aspekt im Russischen und Tschechischen (am Beispiel der mit na-präfigierten Verben). Regensburg: S. Roderer Verlag 1992.

SABOL, Ján: K typologickej charakteristike slovenskej slabiky. In: Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Philologica. 45. Red. P. Žigo et al. Bratislava: Univerzita Komenského vo Vydavateľstve UK 1997, s. 27 – 32.

SEKANINOVÁ, E.: Sémantická analýza predponového slovesa v ruštine a slovenčine. Bratislava: Veda 1980. 199 s.

SOKOLOVÁ, Miloslava: Didaktický pohľad na morfeematickú analýzu v slovenčine. In: Slovenská reč, 1991, roč. 56, č. 5, s. 305 – 314.

SOKOLOVÁ, Miloslava: Kapitoly zo slovenskej morfológie. Prešov: Slovacontact 1995. 180 s.

SOKOLOVÁ, Miloslava: Riešenie statusu derivačnej a modifikačnej morfémy v morfeematickom slovníku slovenčiny. In: Wortbildung interaktiv im Sprachsystem – interdisziplinär als Forschungsgegenstand Materialien der 3. Konferenz der Kommission für slawische Wortbildung beim internationalen Slawistenkomitee. Innsbruck 28. 9. – 1. 10. 1999. Igor Stepanovič Uluchanov zum 65. Geburtstag. Red. I. Ohnheiser. Innsbruck: Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck 2000, s. 127 – 138.

SOKOLOVÁ, Miloslava: Aspektológia v Regensburgu. In: Jazykovedný časopis, 2001, roč. 52, č. 2, s. 101 – 119.

SOKOLOVÁ, Miloslava: Morfeematický pohľad na slovesný vid v slovenčine ako cudzom jazyku. In: Slovenčina ako cudzí jazyk. Ed. J. Pekarovičová. Bratislava: Stimul 2002, s. 75 – 87.

SOKOLOVÁ, Miloslava – MOŠKO, G. – ŠIMON, František – BENKO, V.: Morfeematický slovník slovenčiny. Prešov: Náuka 1999. 531 s.

SOKOLOVÁ, Miloslava – OLOŠTIAK, M. – IVANOVÁ, M. et al.: Slovník koreňových morfém slovenčiny. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2005. 584 s.

TROST, Klaus: Zur semantischen Klassifikation der verbalen Simplicia im Tschechischen. In: Pocta Dušanu Šlosarovi. Sborník k 65. narodeninám. Eds. P. Karlík – J. Pleskalová – Z. Rusínová. Boskovice: Albert 1995, s. 165 – 175.

UHER, František: Slovesné předpony. Brno: Univerzita J. E. Purkyně 1987.